

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 108

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2016

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»**Hrvatski planinar**« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije
Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržišnica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnicu možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

524 Borna Čujić prvak svijeta,
Jani Zoraj šesta na svijetu**526**

Poučni park Picelj

534Što Tramuntana na Cresu
nudi planinarima**542**

Vrhovi Japana

Sadržaj

Članci

- 524** **Borna Čujić prvak svijeta, Jani Zoraj šesta na svijetu**
Željka Vukić
- 526** **Poučni park Picelj**
Ruđer Novak
- 529** **Inicijativa Čisto podzemlje**
Tomislav Bandera Anić
- 534** **Što Tramuntana na Cresu nudi planinarima**
Damir Šantek
- 542** **Vrhovi Japana**
Martin Henc
- 549** **Užitci i nevolje na Grossvenedigeru**
Slavko Patačko
- 553** **Čudesna bespuća Kamniških Alpa**
Zaviša Šimac
- 555** **Što me motivira da budem planinarski vodič?**
Rubrike
- 558** **Kalendar Hrvatskog planinarskog saveza**
- 560** **Nova izdanja:** Dječji planinarski dnevnik, Zdravko Šilić: »Svjetlost planina«

Tema broja

Uspjesi hrvatskih reprezentativaca u sportskom penjanju

Naslovница

Nastup Borne Čujića na juniorskom svjetskom prvenstvu u sportskom penjanju u Kini

561

Vijesti: Obilježavanje 140. obljetnice organiziranog planinarstva u Pazinu i Istri, Simbolično povezivanje na 1. Međunarodni »Via Dinarica Day«, Drugi pohod Duginom planinarskom obilaznicom, Ivanečka planinarska obilaznica, Novi podvizi malih varoždinskih planina, 12. Hrastovička kestenijada

566**Kalendar akcija****567**

Sadržaj 108. godišta »Hrvatskog planinara«

Borna Čujić prvak svijeta, Jani Zoraj šesta na svijetu

Iz kineskog grada Guangzhoua sredinom studenoga stizale su u Hrvatsku prekrasne vijesti za naše sportsko penjanje. Na IFSC-ovom juniorskom Svjetskom prvenstvu okupilo se više stotina natjecatelja iz više od 50 država, a hrvatska reprezentacija sa samo dva natjecatelja (Jani Zoraj i Borna Čujić) postigla je dosad najveći uspjeh u tom atraktivnom sportu, koji je odnedavno i u programu ljetnih olimpijskih igara. Prvo je Jani Zoraj u ženskoj konkurenciji uspješno prošla dva kvalifikacijska natjecanja, ušla u polufinale te se plasirala u finale discipline »lead« te u srijedu, 9. studenog osvojila 6. mjesto.

U muškoj konkurenciji, u disciplini »boulder« čak se 50 natjecatelja plasiralo u polufinale, ali je samo sedmorici uspjelo ući u nedjeljno finale koje se održavalo 13. studenoga. Nakon dramatične borbe, ostala su trojica i uslijedilo

je dodatno penjanje. Švicarac Baptiste Ometz i William Bosi iz Velike Britanije bili su izuzetno dobri na M2, međutim to im je bilo dovoljno samo za drugo i treće mjesto, jer je hrvatski reprezentativac Borna Čujić briljirao na M1, osvojio zlatnu medalju i postao svjetski prvak.

Hrvatski planinarski savez uputio je čestitke Jani i Borni te trenerima, ali i

Jani Zoraj i
Borna Čujić -
najuspješniji
hrvatski
natjecatelji
u sportskom
penjanju

provisional results Final male juniors boulder							
Rank	Name	Nation	Motion	Startlist	Result	Sum	previous heat
1	ČUJIĆ Borna	CRO	961	1 2 3 4 5 6	3 6 3 b 6	3	
2	OMETZ Baptiste	SUI	944	1 2 3 4 5 6	2 2 4 b 9	5	
3	BOSI William	GBR	905	1 2 3 4 5 6	2 3 4 b 8	6	
4	PELORSON Nicolas	FRA	915	1 2 3 4 5 6	1 2 3 b 3	6	
5	KAMEYAMA Ryohel	JPN	908	1 2 3 4 5 6	1 3 2 b 4	4	
6	COLLIN Nicolas	BEL	910	1 2 3 4 5 6	0 1 b 8	2	
7	PARMA Georg	AUT	935	1 2 3 4 5 6	0 0 b	1	

Semafor s rezultatima finalnog natjecanja u disciplini »boulder»

Svečani doček
Borne Čujića
16. studenoga
u zagrebačkoj
zračnoj luci

njihovim roditeljima, bez čije se podrške i angažiranja od samih početaka, sigurno ne bi bili postignuti takvi vrhunski rezultati.

Juniorski svjetski prvak u sportskom penjanju, u disciplini »boulder« Borna Čujić rođen je 1997. godine i član je SPK-a »Pulfer« iz Zagreba. Naš je najuspješniji mladi penjač, a iza njega su brojni međunarodni sportski uspjesi. Bio je ukupni pobjednik Regional climbing cupa 2010. i 2012., višestruki je prvak Hrvatske u disciplinama »boulder« i lead, u brzinskom penjanju na igrama »Alpe

Borna Čujić na pobjedničkom postolju

Adria« 2012. osvojio je prvo, na europskom prvenstvu 2012. četvрto mjesto, a na svjetskom prvenstvu 2012. bio je dvanaesti. Imao je visoke plasmane i na svjetskim prvenstvima 2013. u disciplinama »lead« i »boulder« te odlične rezultate na natjecanjima za europski omladinski kup.

Na svom posljednjem natjecanju u juniorskoj konkurenciji postao je prvak svijeta i za nadati se da će u seniorskoj konkurenciji biti ozbiljan kandidat za nastup na Olimpijskim igrama 2020. u Tokiju.

Poučni park Picelj

Željka Vukić, Zabok

Uz uobičajene djelatnosti kojima se bave sva planinarska društva, planinarske izlete i druge akcije, PD »Zagorske steze« iz Zaboka od prvog je dana svojeg postojanja osobitu pozornost usmjerio na zaštitu okoliša i održivi razvoj. Tako su od svojih samih početaka zabočki planinari sudjelovali u čišćenju divljih odlagališta otpada i brojnim drugim ekološkim akcijama, npr. čupanju ambrozije.

Zahvaljujući razumijevanju važnosti zaštite okoliša i odgovornog ponašanja u okolišno očuvanoj prirodi, zabočki su se planinari dogovorili da na »svojem komadiću raja na Zemlji« očuvaju odlike prirodnog prostora i biološku raznolikost te su na atraktivnoj lokaciji u selu Proseniku Gubaševskom nadomak Zaboka uredili Poučni park »Picelj«. On se nalazi tik podno planinarske kuće »Picelj«, koju je HPS 2012. proglašio najboljim planinarskim objektom u Hrvatskoj.

Na zemljištu podno planinarske kuće, površine 3900 četvornih metara, nalazi se botanička zbirka koju čine autohtone biljke Hrvatskog zagorja. Poučni park podijeljen je na 60 polja podjednake veličine, a svako je polje posvećeno jednoj biljci. Tu se mogu vidjeti hrast, bukva, grab, lipa, pitomi kesten, breza, brijest, javor, glog, drijen, joha, jasen, pa sve tako redom do broja 60. Uz donji rub parka zasadena je živica od graba, divlje ruže, bukve, bazge, bekovine, trnine i gloga. Bobice tih biljaka služe pticama kao hrana, a grane kao sklonište.

Park je prvotno zamišljen kao prostor na kojem će mjesno stanovništvo provoditi dokona popodneva u ugodnoj sjeni šarenih krošnja stabala, ubrzo je prerastao te okvire i postao odredište djece vrtićke dobi, učenika osnovnih i srednjih škola, planinara i slučajnih namjernika. Zahvaljujući zanimljivom sadržaju PP »Picelj« postao je 2014. stalno odredište djece iz raznih

MARIO PREŠEĆKI

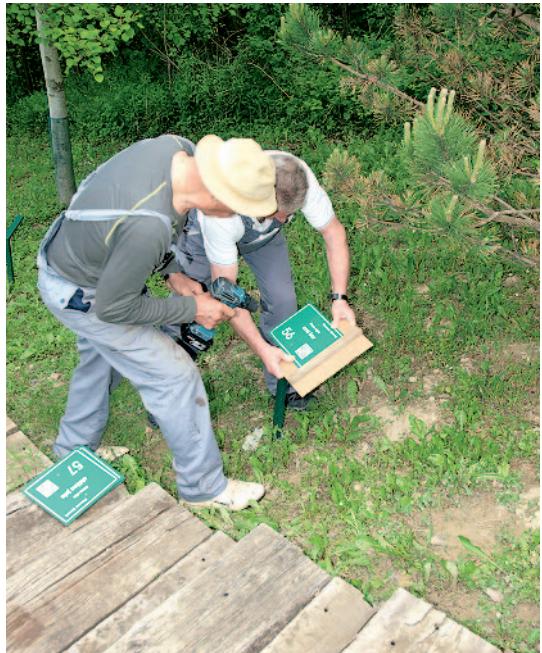

Panoramski snimak Poučnog parka Picelj

krajeva Hrvatske, koja u okviru »škole u prirodi« dolaze u Hrvatsko zagorje.

Da je rad PD-a »Zagorske steze« iz Zaboka, prepoznat u lokalnoj zajednici, potvrđuje i dobra suradnja s Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije i Gradom Zabokom na projektu koji je Županija i finansijski potpomogla. Projektom je osiguran novac kojim je financirana izrada 60-ak pločica s latinskim i hrvatskim imenima biljaka i porodica kojima pripadaju, te QR kodo-vima, čime je osigurana bolja »vidljivost« svake biljke. Tako su u okviru uobičajenih radova na uređenju i održavanju Parka, zabočki planinari ljetos postavili nove, zelene pločice s oznakama biljaka, koje su zamjenile dotadašnje drvene i već trošne. Posjetitelji time dobivaju podrobnije informacije o biljkama i olakšano im je prepoznavanje biljnih vrsta. Kako se ovdje na razmjerno malom području može pronaći velik broj vrsta autohtonog drveća i drugog bilja, podignuta je

Postavljanje novih poučnih ploča u Poučnom parku Picelj

Ulaz u Poučni park Picelj

razina svijesti o velikoj bioraznolikosti Hrvatskog zagorja i važnosti njezina očuvanja.

Pothvat zabočkih planinara na uređenju PP-a »Picelj« naišao je na plodno tlo u Hrvatskom

botaničkom društvu te je mr. sc. Biserka Juretić, voditeljica Botaničkog vrta Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i pročelnica Sekcije botaničkih i školskih vrtova, arboretuma i botaničkih zbirki Hrvatskoga botaničkog društva, uputila zabočkim planinarima poziv za učlanjenje PP-a »Picelj« u Sekciju, u kategoriji »botanička zbirka Hrvatskoga botaničkog društva«.

Nedavnim učlanjenjem PP-a »Picelj« u Sekciju, njegovi su se skrbnici obvezali da će još zdušnije popularizirati biološku raznolikost i raditi na očuvanju okoliša i održivom razvoju.

I dok jesenje magle obavijaju botaničku zbirku PP-a »Picelj«, a listovi žarkih boja sjetno padaju na tlo, nemiran duh zabočkih planinara u toplogm zagrljavaju planinarske kuće »Picelj« već kuje planove za sljedeću godinu, zamišljući prve zimsko-proljetne cvjetove, planinske potoke i vrhove, druženja, mirise i boje iskonske prirode.

Najkraći put od najviše do najniže točke Poučnog parka Picelj

Inicijativa Čisto podzemlje

Ruđer Novak, Zagreb

Kad sam u proljeće 2014. prelistavao arhiv Speleološkog odsjeka HPD-a »Željezničar« u potrazi za podacima o onečišćenim jamama, pitao sam se koliko u Hrvatskoj ima jama s otpadom. U sljedećih sam nekoliko tjedana s užitkom pregledao arhivu Odsjeka: stotine nacrta, duhovitih zapisnika, strogih elaborata, fotografija, crteža, pjesama... Više od šezdeset godina istraživanja, pravi koncentrat povijesti SOŽ-a. Podatke o onečišćenim špiljama i jamama upisivao sam u tablicu KOSO (Katastar onečišćenih speleoloških objekata), a samo »željezničarskim« podacima popunilo se 160 redaka. Stotinu i šezdeset onečišćenih jama sedam je posto naše arhive! Ako je u Hrvatskoj istraženo ukupno oko deset tisuća speleoloških objekata, znači li to da, statistički, među njima imamo čak sedam stotina divljih smetlišta?

Nisam gotovo ništa znao o otpadu, ali brzo sam shvatio da je zagađivanje podzemlja vrlo rašireno, svakako raširenije nego što sam mislio. Kad sam podatke SOŽ-a prikazao na karti i video koliko je stanje loše, pred očima mi je nastalo nešto što je poslije dobilo ime Inicijativa »Čisto podzemlje«.

Ne možeš riješiti problem ako nisi svjestan da on postoji. Imao sam potrebu i osjećao dužnost da vičem s krovova, pokrenem razgovor i da se s kolegama speleolozima dugoročno aktiviram u zaštiti podzemlja. Razmišljaо sam o pitanjima i zamislima koje još nisu bile potpuno formirane. Kako prikupiti podatke od speleoloških odsjeka i klubova? Koje podatke prikupljati? Kako osmislitи web-stranicu i što na njoj objaviti? Kada i kako izići s podacima pred javnost? Koji je konačan cilj cijele te priče? Koja su pitanja ključna, a koja sporedna?

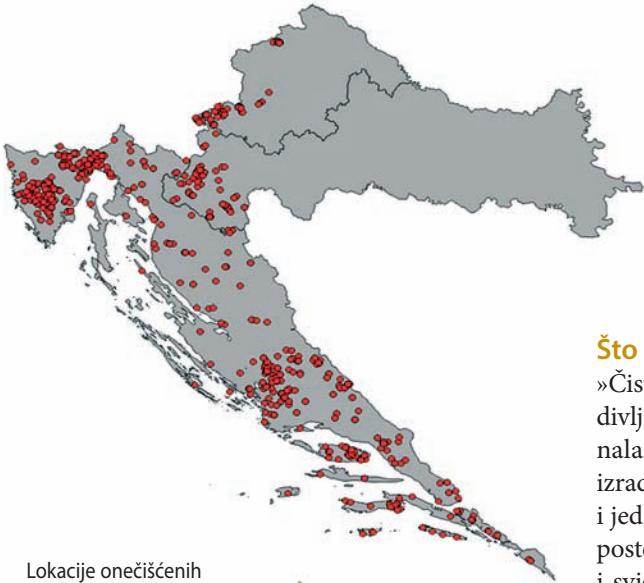
»Čisto podzemlje« oblikovao sam mjesecima najprije sa svojom Ljepoticom, a onda s brojnim ljudima čije mišljenje cijenim i uvažavam. Nasreću, odziv okoline bio je pozitivan i konstruktivan, što je djelovalo poticajno. Nekoliko mjeseci poslije baza »Čistog podzemlja« popunila se s oko 350

speleoloških objekata i bila je spremna za objavu 22. studenoga 2014. na skupu speleologa u Lepoglavi. Kako se to često dogodi, samo dan prije skupa web još nije bio aktivan i zbog toga sam bio »na iglama«. Planirao sam predstaviti zamisao i javno objavljenu bazu podataka, uputiti jasan poziv svim speleolozima da se uključe, kako bi znali zašto i u čemu sudjeluju. Nekoliko sati prije mojega predavanja web je na moje olakšanje konačno proradio. Iako sam o svojoj inicijativi govorio samo pet minuta, gradivo sam pripremao mjesecima. Na sreću, »Čisto podzemlje« bilo je dobro prihvaćeno i od toga dana ima vlastiti život: iz mjeseca u mjesec, iz razgovora u razgovor slažu se dijelovi slagalice koja danas čini mnogo širi mozaik.

O inicijativi »Čisto podzemlje«

Speleološki su objekti prirodna poveznica površinskih voda i njihovih podzemnih spremnika. Brojni deponiji otpada koji se nalaze u podzemlju stoga izravno ugrožavaju zalihe pitke vode i prijete zagađivanjem naših krških rijeka, potoka, izvora, bunara i vodocrpilišta. Usto je područje dinarskoga krša jedinstveno u svijetu po raznolikosti špiljske faune, koja je zbog ljudskog nemara također u opasnosti. »Čisto podzemlje« nacionalna je volonterska inicijativa hrvatskih speleologa, čiji je cilj potaknuti razgovor upravo o onečišćenju speleoloških objekata. Iako je njezin pokretač Zagrebački speleološki savez (ZSS), Inicijativa nije od lokalnog značenja već u njoj sudjeluju udruge iz svih krajeva Hrvatske. Baza koju smo zajednički stvorili od svojih podataka postala je osnovni alat kojim pokrećemo aktivnu zaštitu podzemlja. Speleolozi su se od pasivnih promatrača pretvorili u pokretače promjena koji se bore za ono do čega im je stalo.

Važan je cilj Inicijative zajednički raditi na edukaciji svih razina društva: od stručne i speleološke javnosti do državnih institucija, akademске i obrazovne zajednice i ostale javnosti. Zbog toga priređujemo predavanja na speleološkim susretima, u školama, na fakultetima i u drugim institucijama.

Lokacije onečišćenih speleoloških objekata u Hrvatskoj

Posebno je važno da speleolozi budu svjesni tih problema i budu glasnogovornici zaštite koji aktivno sudjeluju u skrbi o krškom podzemlju. Ključna su

karika u edukaciji širokih masa mediji. Godišnje priređujemo nekoliko volonterskih akcija čišćenja otpada iz podzemlja. Dugoročan je cilj edukacije iskorjenjivanje običaja da se otpad baca u podzemlje i sanacija svih speleoloških objekata. Taj se težak cilj može postići trajnim naporom i stalnim medijskim praćenjem naših djelatnosti. Znanje se množi dijeljenjem.

Što smo dosad učinili?

»Čisto podzemlje« ažuran je registar podzemnih divljih deponija. Danas se u bazi podataka KOSO nalaze zapisi o 591 onečišćenoj špilji i jami. U izradi baze sudjelovalo je 12 speleoloških udruga i jedna javna ustanova – Park prirode »Učka«. Uz postojeće arhivske podatke, više smo puta objavili i svježe terenske podatke. Speleolozi su na istraživanjima pronašli nova onečišćenja, kojima smo upotpunili bazu, a obradovala nas je i prva prijava građana o bacanju otpada u podzemlje. To je dokaz da je naš trud prepoznat i prihvaćen, a u takvim okolnostima sav se uloženi trud odmah isplati.

Krupni otpad u žumberačkoj jami Pavlovici

RUDER NOVAK

Više od 100 kilograma eksploziva, odnosno 30 topničkih granata iz II. svjetskog rata uklonjeno je iz jame Baba kod Crikvenice

I kad je okolica jame čista, podzemlje često skriva ekološku katastrofu, koju vide samo speleolozi. Pobrinuli smo se da »prljavo rublje« izade na površinu jer smo na stranici prikazali 146 galerija fotografija koje zorno pokazuju podzemne deponije. To je ključan alat kojim senzibiliziramo javnost, ali i odgovorne institucije, da ne zanemare ovo pitanje. Treba napomenuti da država prepoznaje važnost evidencije i sanacije ilegalnih (podzemnih) smetlišta, što se očituje i u činjenici da su speleološki objekti proglašeni posebnim državnim interesom, no to je uglavnom mrtvo slovo na papiru. Speleolozi su zasad jedini koji žele i mogu nešto učiniti da se stanje popravi.

Izradom baze onečišćenih jama naš je posao tek započeо. Kao što je spomenuto, jedna je od osnovnih djelatnosti uklanjanje otpada iz podzemlja. Dosad su organizirane akcije čišćenja u Špilji pod Runjavom glavicom, jami Korčinki i jami Babi (koje su potpuno očišćene), u jamama Vrtarama velikim, Medjamama i Pavlovici te u špilji Đuli-Medvedici. U tim je akcijama iz podzemlja izvađeno oko 16 kubičnih metara sitnoga i krupnoga komunalnog otpada i strvina. Podatak o svakoj očišćenoj špilji ili jami objavljen je na internetu jer želimo pokazati javnosti da se tim pitanjima netko bavi.

Nažalost, u glavama mnogih ljudi i dalje vlada mišljenje da ono što bacimo u mrak podzemlja nestaje. Zbog toga jame kriju i ono najgore što »civilizirani« svijet može stvoriti – eksplativna sredstva. Imajući to u vidu, tijekom 2015.

Kontejner uz jamu Pavlovicu pun krupnog otpada – završena uspješna akcija čišćenja jame u suradnji sa zagrebačkim vatrogascima

uspostavili smo odličnu suradnju s MUP-ovom protueksplizijskom postrojbom. Dosad je našim naporom uklonjeno 40 eksplativnih sredstava. Primjerice, iz kršljive i vrlo uske jame Babe uklonjeno je s dubine od 30 metara više od sto kilograma eksploziva. Zastrašujući je podatak da smo u svakoj jami koju smo čistili pronašli zaostala eksplativna sredstva. Riječ je o jamama u blizini Crikvenice, Kastva i Samobora, a ne samo u područjima koje povezujemo s Domovinskim ratom. Posebno su opasne granate iz Prvoga i Drugoga svjetskog rata jer je malo speleologa koji bi u njima prepoznali smrtnu opasnost. Te naprave katkad izgledaju atipično i lako ih je zamijeniti s uporabnim predmetima, pogotovo ako su djelomično zatrpane zemljom ili otpadom. Treba znati da u stabilnim meteorološkim uvjetima kakvi vladaju u podzemlju granate mogu ostati ubojite i više desetljeća. Speleolozi su rizična skupina koja je češće izložena eksplativnim sredstvima od obične populacije i nužno je da se educiramo o toj opasnosti. Predavanje kolege iz MUP-ove protueksplizijske postrojbe koje smo priredili na Skupu speleologa u Ogulinu 2015. bio je korak u pravom smjeru. U edukaciji posebno može pomoći poveznica na izvor informacija o oružju iz razdoblja svjetskih ratova koje možemo očekivati u našim jamama: www.lexpev.nl.

Osim s granatama, prilikom čišćenja jame Pavlovice suočili smo se i s krupnim otpadom, koji je teško ili nemoguće izvući samo speleološkim

tehnikama. U njoj smo zatekli automobilsku karoseriju, zaprežna kola i nekoliko većih bačava s opasnim otpadom. Za izvlačenje nam je trebala posebna oprema i stručno znanje pa smo zatražili pomoć Javne vatrogasne postrojbe grada Zagreba, čiji je zapovjednik prepoznao koristan rad Inicijative. Rezanje automobila pneumatskim škarama u jami na 30 metara dubine i izvlačenje usitnjene karoserije automobila s te dubine, na ovim prostorima dosad nije izvedeno. Suradnja je bila izvrsna i nastaviti ćemo s njom i u budućim pothvatima čišćenja. U razmjeru kratkom vremenu okupili smo jedinstvenu ekipu speleologa, gorskih spašavatelja, vatrogasaca i policijskih eksperata koji se mogu nositi sa svakom vrstom onečišćenja na koju nailazimo u podzemlju. Neki od pothvata koje smo uspješno proveli rijetki su u europskim, pa čak i u svjetskim razmjerima.

Uz čišćenje jama ključan je aspekt zaštite podzemlja osvješćivanje i izobrazba speleološke i stručne javnosti. Web stranica »Čistog podzemlja« dobro je prihvaćena i trenutačno ima oko 6000 posjeta mjesečno. Uz to smo redovito prisutni u lokalnim i nacionalnim medijima koji

prate čišćenje, a više puta snimani su prilozi o Inicijativi za emisije državnih i komercijalnih televizija i radijskih postaja. Naš je rad prepoznalo 17 državnih institucija, javnih i akademskih ustanova. Najkonkretniju pomoć dobili smo od Nacionalnog parka »Paklenica«, koji je u znak potpore »Čistom podzemlju« u rujnu 2015., zajedno sa SO-om »Liburnija«, poduzeo čišćenje otpada iz jame Snježnice pod Bulnjem.

Stručna javnost, pa i ljudi koji se profesionalno bave gospodarenjem otpadom, nisu svjesni opasnosti od ilegalnih podzemnih odlagališta otpada. Zato o tome redovito predajemo studentima i nastavnom osoblju na fakultetima (PMF – Biološki odsjek, Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Šumarski fakultet). »Druga ruka« stručne javnosti upravo smo mi speleolozi pa je ključna izobrazba pripravnika koji tek ulaze u svijet špiljarstva. Oni su budući nositelji zaštite špilja i jama, organizatori čišćenja, predavanja i projekata. Smatramo da je svojim radom inicijativa »Čisto podzemlje« postala bitan čimbenik zaštite speleoloških objekata u Hrvatskoj. Zadatak je speleoloških udruga i organizacija da upoznaju

Otpad izvađen iz samoborskih Medjama u studenom 2015. Uz komunalni otpad i životinjsku strvinu, iz jame je MUP uklonio i dvije ručne granate

KREŠIMIR MOTOC

Predavanja o otpadu u podzemlju organizirana za studente Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

svoje članove s problemom otpada u podzemlju te mogućnostima uključivanja u njegovo rješavanje.

Speleolozi su prije te inicijative organizirali desetke uspješnih ekoloških akcija čišćenja podzemlja. Vrijednost je »Čistog podzemlja« u tome da nema roka trajanja i nije mjesnog značenja. Inicijativa je prvi nacionalni pokušaj rješavanja pitanja podzemnog otpada i u svjetskim okvirima jedinstven primjer izravnog uključivanja speleologa u zaštitu podzemlja.

Planovi

Kopanje po otpadu u jamama često je vrlo opasno. Hrvatski speleolozi godinama prikupljaju iskustva u organiziranju složenih akcija čišćenja jama i potiču umrežavanje speleoloških organizacija s profesionalcima, čija su znanja nužna radi sigurnosti špiljara. Svaki pothvat čišćenja donosi specifične probleme, koje je često potrebno kreativno rješavati. Svoja znanja, veze i savjete, ruke i opremu, uvijek ćemo nesebično dijeliti sa svima koji vole podzemlje i žele ga zaštiti. Nadamo se da ćemo s vremenom postati referentno mjesto za speleološke udruge za pomoć u čišćenju podzemnih smetlišta u vlastitim sredinama.

Dosad su sve djelatnosti uglavnom vodili zagrebački speleolozi, no vjerujemo da će se ubuduće uključiti i speleolozi iz svih dijelova Hrvatske. Od Rijeke do Dubrovnika primili smo više poziva za pomoć u organiziranju akcija čišćenja jama. Takve ćemo napore uvijek podržavati jer su prijeko potrebni želimo li doživjeti da bacanje otpada u jame postane samo ružna prošlost. Smisao javne baze podataka jest osvijestiti sve speleologe da se problemi nalaze iza ugla i da se nešto može učiniti. Želimo potaknuti speleološke udruge da se late čišćenja špilja i jama i da o tome razgovaraju. Svaka speleološka udruga može tome pridonijeti ako barem jedan vikend u godini posveti dobrovoljnem pothvatu čišćenja podzemlja u svojoj sredini. Tako je zamišljena i prva akcija čišćenja »Korčinka 2015.«. Zbog praktičnih je razloga odabran dan nakon završetka speleoloških škola, odnosno prvi vikend nakon Praznika rada. Ako svake godine tradicionalno rezerviramo taj termin za »Čisto podzemlje« – posao koji ćemo odraditi u samo dva dana bit će veći od svega što smo dosad učinili. Od nas sve počinje!

► www.cistopodzemlje.info

Što Tramuntana na Cresu nudi planinarima

Tomislav Bandera Anić, Rijeka

Otok Cres je, uz Krk, najveći jadranski otok. Nalazi se u Kvarnerskom zaljevu, u sjevernom dijelu Jadranskog mora. Kod sela Vodica, na sjeveru otoka, presijeca ga 45. paralela sjeverne geografske širine. U davnom je pleistocenu Cres bio dio kopna, a otokom je postao tek nakon otapanja velikih količina leda, zbog čega se morska razina podigla za stotinjak metara. Snažan, tisućljetni odnos čovjeka i prirode može se vidjeti u izgledu krajobraza, kilometrima dugim suhozidima, mnogobrojnim starim pastirskim stanovima i naseljima. Stanovništvo se bavi ovčarstvom, pčelarstvom, maslinarstvom, ribarstvom i turizmom.

Otok Cres uvršten je u Nacionalnu ekološku mrežu, koja predstavlja područja važna za europsku ekološku mrežu »Natura 2000« te je izdvojeno nekoliko važnih područja za ugrožene divlje svojte i stanišne tipove. Zakonom o zaštiti prirode u kategoriji posebnoga ornitološkog rezervata zaštićena

su dva područja, dok je u kategoriji spomenika prirode zaštićen stoljetni hrast kod Svetog Petra.

Posebno je zanimljivo područje na sjevernom dijelu otoka, poznato pod imenom Tramuntana. To je zelena oaza listopadnih šuma. Atraktivan pejzaž nudi se oku već na području Križića, podno vrha Sisa, gdje je otok Cres nazući. S tog se vrha pružaju široki vidici na kvarnerske otoke i Istru. Istočna obala Tramuntane poznata je po gnjezdilištima bjeloglavog supa, pa je dio tog prostora zaštićen kao ornitološki rezervat. Dojam brdovitog područja Tramuntani daju vrhovi viši od 500 metara. Središnji greben dijeli Tramuntanu na dva podjednaka dijela, a na zapadnoj strani nalazi se još jedan, niži greben. Između tih dvaju grebena krška je udolina s brojnim krškim fenomenima, poput ponikava, špilja i jama. Sjeveroistočno od glavnoga grebena nalazi se prostrana krška zarađan visoka od 200 do 300 metara, koja se spušta strmo u more. Obale Tramuntane nisu razvedene

Planinarima najpoznatiji vidik na Tramuntani – vidik s vrha Sisa, kontrolne točke Hrvatske planinarske obilaznice

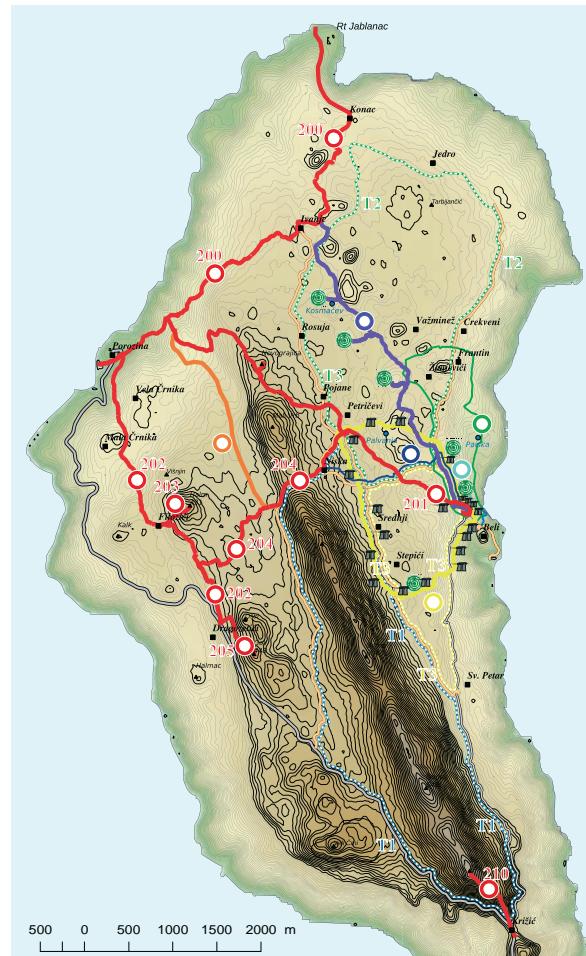
TOMISLAV BANDERA ANIĆ

i vrlo su nepristupačne. U podzemlju Tramuntane mnogo je špilja i jama. U najpoznatijoj jami, Čampari (Banićevoj jami), pronađena su četiri cjevovita kostura špiljskog medvjeda, stara više od 12.000 godina, te ostaci keramike halštatske kulture.

Klimatska obilježja područja Tramuntane rezultat su položaja otoka Cresa u Kvarnerskom zaljevu i brdovitog reljefa. Karakteristično je miješanje mediteranskih i kontinentalnih utjecaja, a posljedica su toga česti prodori hladnih zračnih masa u zimskom dijelu godine i kišna razdoblja tijekom ljeta. Najčešći su vjetrovi bura i tramontana. Česta je rosa, a nije rijedak ni snijeg (čak i do 70 cm!). S 1300 vrsta biljaka, među kojima su mnoge endemične i rijetke, ovo je područje ekološki osobito vrijedno. Prisutne su brojne biljne vrste tipične za davnu floru, takozvani glacijalni relikti, ostatci flore koja je u ovim krajevima bila razvijena prije 12.000 godina, potkraj posljednjeg ledenog doba.

Nezaobilazan rezervoar bioraznolikosti na Tramuntani jesu lokve. Ima ih više od 50, a najveće su Pajska, Palvanja, Peć, Garbovica i Kosmačev. Ova posljednja, najveća je na Tramuntani. Nikad ne presušuje, a zimi postaje pravo malo jezera.

Tramuntana je najšumovitiji dio otoka Cresa. Šume cera i pitomoga kestena, krupni hrastovi medunci te velika raznolikost drveća jedinstvene

Posebno je zanimljivo područje na sjevernom dijelu otoka, poznato pod imenom Tramuntana. To je zelena oazu listopadnih šuma. Atraktivan pejzaž nudi se već na području Križića, podno vrha Sisa, gdje je otok Cres najuži

su karakteristike Tramuntane. Šume su stare i više od stotinu godina, a nerijetko se nađu i višestoljetna, divovska stabla, viša od 30 metara i opsega debla većeg od pet metara.

Otok obiluje leptirima i drugim kukcima, te gmazovima i vodozemcima, koji obitavaju i na Tramuntani. Oko 200 vrsta ptica, poput surog orla, orla zmijara, sivog sokola i sove ušare, upućuje na iznimnu ornitološku vrijednost toga područja. Bjeloglavii sup, jedna od četiriju vrsta europskih strvinara, živi i gnijezdi se na otoku Cresu, jednom od posljednjih mjesta, uz otok Krk i Prvić, koja udomljuju te leteće gorostase. Uz obalu se mogu vidjeti i dobri dupini. Zanimljivo je da na

Tramuntani živi vrsta krtice, jedinstvena populacija, koje nema ni na jednom drugom otoku u Sredozemlju.

Na području Tramuntane mnogo je malih sela i pastirskih stanova: Beli, Dragozetići, Filozići, Ivanje, Porozina, Predošćica, Sveti Petar, Frantin, Niska, Petrićevi, Stepići, Žanjevići, Tarbijanšćica, Jedro, Crekveni, Konac, Dol, Podupići, Pojane, Rosuja, Srednji, Mala i Vela Črnika. Beli je primjer naselja koje kontinuirano traje od prapovijesnog doba – što se može vidjeti po njegovoj strukturi – preko rimskog kaštela i srednjovjekovnog naselja.

U otočnom se folkloru javlja Masmalić, šumski duh, koji nastanjuje magičnu šumu Tramuntane,

duplje u divovskim hrastovima i jame specifičnog oblika. Narodna predaja govori o njemu kao dobrom duhu koji će svim ljubiteljima prirode pomoći kako bi sigurno došli do svoga cilja ili se vratili na polazište.

Majstorski sagrađeni i popločeni volovski putovi po kojima su starosjedioci na volovskim zapregama putovali Tramuntanom, poslužili su i nama, žiteljima modernoga svijeta, da možemo zaviriti u nekadašnju stvarnost svojih predaka, majstora, graditelja, ljubitelja i čuvara prirode te možda uvidjeti težinu ondašnjeg života, ljubav i privrženost prema Tramuntani u svakom njihovom koraku.

Sedam labirinta

Posebnost Tramuntane jesu labirinti, izrađeni u stilu *land arta*. Labirinti, kao drevni pečati različitih veličina i oblika, tisućama godina održavaju otvorenim duhovni dijalog između čovjeka i prirode. Ovi su sagrađeni za vrijeme rada »Eko-centra«, istraživačko-edukacijskog centra za zaštitu prirode. Ima ih sedam, a nalaze se na različitim mjestima na Tramuntani.

Vesnin labirint uvećana je replika labirinta koji se nalazi u katedrali Notre Dame de Chartres u Francuskoj. Posvećen je Vesni, starohrvatskoj boginji proljeća, onoj koja je usklađivala srce s

razumom i ljepotu s blagošću. Ona je proljetno božanstvo zemlje, koju odijeva ruhom pupoljaka, cvijeća, trave i listova.

Ishtarin labirint uspomena je na boginju ljubavi i plodnosti u Babilonaca i Asiraca. Još ga i danas koristi narod Hopi, kojemu je simbol Majke Zemlje.

Tarin labirint ima oblik kojim se i danas služe Indijanci iz plemena O'Odham, Pima i Tohono u Arizoni, kao simbol poznat pod imenom »čovjek u labirintu«. Apliciraju ga na košare, vrčeve i

Labirint

odjevne predmete. Na tibetanskom riječ »tara« znači zvijezda.

Rusalkin labirint podsjeća na vodene vile Rusalke, koje se spominju u starohrvatskoj mitologiji kao vile koje plešu na šumskim proplancima u noći mladoga mjeseca. Ljeti su šumske vile, zimi su ispod vodene površine, a za Duhova sele u šumu.

Izidin labirint posvećen je drevnoj egipatskoj boginji majci koja simbolizira rođenje, plodnost i bogatstvo zemlje, a smatra se da je danas predstavljaju crne madone. U župnoj crkvi u Belom nalazi se kip crne madone pa je ovaj labirint posvećen upravo njoj.

Ozirisov je labirint najmanji, a namijenjen je ponajprije djeci. Posvećen je staroegipatskom bogu prirode i njene obnove, čija je žena bila boginja Izida.

Ladin labirint replika je antičkoga rimskega labirinta otkrivenog u Puli. Lada je starohrvatska boginja ljepote i ljubavi, koja utjelovljuje radajuće prirodne sile. Njene su pratištje vile Ladarice koje su se, napustivši svijet, nastanile među zvijezdama. Tako su, prema legendi, nastale Plejade.

Kako je nastala mreža putova na Tramuntani

Proteklih sam godina uživao radeći na uređivanju starih putova na Tramuntani. Na njoj sam boravio od najranijih dana svojega života i dobro je upoznao. Od malih su mi nogu roditelji usadili svijest da treba očuvati prirodnu baštinu otoka i uživati u njenom izobilju. Prikupljanje GPS snimaka putova na Tramuntani motiviralo me za izradu kvalitetne planinarske infrastrukture koja će uvažiti i kulturnu i prirodnu baštinu toga dijela otoka Cresa te združiti zaboravljena sela u zajedničku mrežu. Takva mreža može djelovati kao izvanredan čimbenik u razvitku aktivnosti na otoku i turističke ponude koja bi posjetitelje duže zadržala na njemu.

Kao radnik u sektoru zaštite prirode i okoliša (prije sam radio u Parku prirode »Učka«, a sada u Centru za posjetitelje Beli – Oporavilištu za bjeloglavе supove), imao sam se priliku više educirati o prirodnoj i kulturnoj baštini te bolje naučiti kako valorizirati ta bogatstva. Pišući diplomski rad na Fakultetu u Trstu o Tramuntani i otoku Cresu kao brendiranoj ekološkoj destinaciji, došao sam do zaključka da Tramuntana ima sve

Novi putokazi u selu Porozini

predispozicije da bi izgradila ime, brend, koje je zapravo već utkano u njenu prirodnu i kulturnu baštinu. Obratio sam se najprije Turističkoj zajednici Grada Cresa i tamo naišao na puno razumijevanje. Kontaktirao sam također Hrvatski planinarski savez (mnogo mi je pomogao Vladimir Rojnić iz Komisije za planinarske putove HPS-a), Planinarsko društvo »Kamenjak« iz Rijeke, Grad Cres i Mjesni odbor Beli.

Dakako, svatko danas može uzeti kist u ruke i obojiti nekoliko stabala i kamenova, no rad bez potpore i dogovora s partnerima nikad ne daje dobre rezultate. Iskustvo sa završenog tečaja za markaciste HPS-a uvjerilo me je da treba uložiti mnogo stručnog znanja i truda. Kao dugogodišnji član PD-a »Kamenjak« u Rijeci, naišao sam na potporu mnogih aktivnih planinara, a napose markacista. Turističkoj zajednici Grada Cresa predložio sam projekt »Tramuntana hike&bike« i zatražio finansijsku potporu za troškove i materijal.

Planinarske, turističke i poučne staze služe da posjetitelja sigurno dovedu do njegova odredišta. Sretna je okolnost što sam dobro upoznao taj teren, no ipak je trebalo uložiti mnogo truda. Pri traženju i ucrtavanju svršishodnih putova koji će pratiti tragove onih starih volovskih, trebalo je ujedno poštovati privatne parcele naših starih,

Radovi markacista na Tramuntani

neovisno o tome je li vlasnik na otoku, negdje na kopnu ili čak izvan Hrvatske.

Projekt se sastoji od dvije faze, a obuhvaća ukupno 100 kilometara planinarskih, turističkih i biciklističkih staza. U prvoj smo fazi iskrčili i markirali nove planinarske staze s popratnom infrastrukturom te označili biciklističke staze, a u drugoj fazi, koja je sada u tijeku, revitaliziramo i modificiramo stare turističke (eko) staze, kako bi i one slijedile stare voloske putove ne zalazeći u privatne parcele, te kako se krajnji korisnik ili zaljubljenik u prirodu ne bi gubio u mreži staza, već uživao u funkcionalnoj planinarskoj i turističkoj infrastrukturi.

Staze obilježene planinarskim, crveno-bijelim oznakama upisuju se u registar planinarskih putova HPS-a te se uvrštavaju u vodiče i planinarske knjige. U suradnji s PD-om »Kamenjak« izrađen je i grafički prikaz topografske karte s ucrtanom infrastrukturom. Prikaz je izradio član »Kamenjaka« Petar Faltin. Pripremamo velike ploče na trajektnim pristaništima Porozina i Merag te u naselju Beli, koje će sadržavati kartu i kratak opis staza, a pripremamo i brošuru sa svim potrebnim informacijama.

Zahvaljujem direktorici TZ Grada Cresa Sanji Živanović na povjerenu i finansijskoj potpori, pročelniku markacijskog odsjeka PD-a »Kamenjak« Žarku Fištreku i svim vrijednim markacistima koji su sudjelovali u radovima, zatim predsjedniku »Kamenjaka« Borisu Kuriliću, Vladimиру Rojniću i gradonačelniku Kristijanu Jurjaku, također na povjerenu i vjeri u ovakav projekt. Pozivam vas da otkrijete čaroliju i ljepote Tramuntane pješačenjem novomarkiranim planinarskim putovima te posvjedočite posljednjoj populaciji letećih divova, bjeloglavih supova.

TOMISLAV BANDERA ANIC

Planinarski i pješački putovi na Tramuntani

Put br. 200: Porozina – Ivanje

– Konac – rt Jablanac

Vrijeme hoda: 3 h, duljina: 8 km

Planinarski put započinje u trajektnom pristaništu te vodi prema selu Porozini. U selu se nalazi križanje, odakle planinarske staze vode prema rtu Jablancu i Dragozetićima. Naša se staza nastavlja ravno (istočno) te se po završetku asfaltirane ceste uspinje izgrađenim kamenim putom. To je put kojim su nekoć stanovnici Tramuntane išli na svojim volovskim zapregama od obale duboko u unutrašnjost i obratno. Na sljedećem križanju put skreće sjeveroistočno te prolazi kroz klanac urezan bujičnim vodama. Kroz bujno zelenilo izlazi na visinu od 250 metara i dalje prolazi kamenjarskim pašnjacima. Kroz hrastove šume vodi do sela Ivanja (299 m) te se nakon njega nastavlja prema starom selu Koncu, koje svojom arhitekturom svjedoči o majstorsvu nekadašnjih graditelja.

U selu Koncu put se račva: ravno vodi za nekoliko minuta na staru osmatračnicu iz Drugoga svjetskog rata, koja стоји на jednom od najljepših vidikovaca

na sjeverni dio Kvarnera, riječko zaleđe, Učku i Krk. Na križanju lijevo put nas vodi blagom padinom do Jablanca, najsjevernijega rta na Tramuntani, ujedno i najsjevernijeg dijela otoka Cresa.

Put br. 201: Porozina – Pojane

– Petrićevi – Beli

Vrijeme hoda: 2:40 h, duljina: 7 km

Ovaj put također započinje u trajektnoj luci, a od puta za rt Jablanac odvaja se na križanju u selu Porozini. Tu se markacije odvajaju u istočnom smjeru te nastavljaju blagim usponom, s lijepim vizurama na Vela Vrata, južni dio grebena Učke i Plominski zaljev. S prijevoja na grebenu, gdje put prelazi sa zapadne na istočnu stranu, odvaja se put na vrh Novograjicu (391 m), s kojeg se pruža vidik na sjeveroistočni dio Tramuntane. Prolazeći kroz borovu šumu dolazimo do starih pastirskih stanova Pojana i šume divovskih hrastova i pitomoga kestena. Svojom veličinom i debljinom ta stabla svjedoče o velikoj starosti šuma na tom, sjevernom dijelu otoka. Nedaleko od drugog pastirskog stana (Petrićevi)

Lokva Kosmačev – najveća na Tramuntani

TOMISLAV BANDERA ANIC

planinarski se put križa s drugim planinarskim putom (broj 204) za Dragozetiće te nastavlja strmim i uskim klancem nizbrdo do naselja Beli (120 m).

Put br. 202: Porozina – Mala Črnička – Filozići – Dragozetići

Vrijeme hoda: 1:40 h, duljina: 5 km

Pođemo li iz trajektnog pristaništa Porozine asfaltiranom cestom, stići ćemo lako u selo Porozinu. Tu se na prvom križanju planinarskih putova (broj 200, 201 i 202) skreće jugoistočno u smjeru Dragozetića. Uspon prati jedan od najčuvanijih volovskih putova, remek-djelo starih majstora, a prolazi kraj napuštenih pastirskih stanova Male Črničke (250 m). Krška visoravan oslikana je mnoštvom livada, uskih klanaca i ograjica koje svjedoče o životnim navikama starosjedilaca Tramuntane. Planinarski put nastavlja blagim usponom, popločenim kamenom. Njime je nekadašnja volovska zaprega mogla lakše stići do sela Filozića, danas jednog od rijetkih naseljenih mjesta sjevernog dijela otoka Cresa. Markacije prolaze kroz selo te dalje u jugoistočnom smjeru, prolazeći kraj odvojka za vrh Halm, kroz uske klance do kraja planinarskog puta broj 202, koji završava na državnoj cesti D100, nasuprot ulazu u selo Dragozetiće.

Put br. 203: Filozići – Halm

Vrijeme hoda: 40 min, duljina: 500 m

Odvojak za vrh Halm (431 m) započinje nekoliko desetaka metara iza sela Filozića, u smjeru sela Dragozetića. Planinarska staza, omeđena velikim kamenim blokovima, uspinje se na vrh kroz nisko raslinje i po kamenitoj podlozi. Posljednjih se nekoliko desetaka metara potrebno poslužiti i rukama. Na vrhu se nalaze ostaci prapovijesne gradine. Odavle se sjeverozapadno vidi

Pastirski stanovi Stepići

cijeli greben Učke, sjeverno Kvarner i riječko zaleđe, jugoistočno greben koji odvaja zapadni i istočni dio Tramuntane te južno dugačka krška udolina.

Put br. 204: Dragozetići – Niska – Petrićevi

Vrijeme hoda: 1 h, duljina: 4,5 km

Počinje na državnoj cesti D100 u sjevernom smjeru. Nakon 20 minuta križa se s putom broj 202 koji dolazi iz trajektnog pristaništa Porozine. Na križanju treba pratiti oznake za Beli. Nastavlja jednim od najljepših krških krajolika Tramuntane. Markacije prate stari volovski put, a staza potom izlazi na makadamsku cestu te preko povijesno važnog prijevoja između Malog i Velog vrha dolazi do starog sela Niske, danas u ruševinama. Put završava nedaleko od sela Niske, na križanju s planinarskim putom broj 201.

Put br. 205: Dragozetići – Goli

Vrijeme hoda: 30 min, duljina: 1 km

Odvojak za vrh Goli (448 m) počinje na državnoj cesti D100, nasuprot ulazu u selo Dragozetiće. Na istome mjestu počinju planinarski putovi broj 202 za Porozinu, 204 za Beli i 205 za Goli. Staza počinje blagim usponom, udaljava se od prometnice starim volovskim putom, prolazi podnožjem vrha Oštrog te se nastavlja u podnožje sedla između Oštrog i Golog vrha. Tu se počinje strmije uzdizati na sedlo te polukružno stiže na Goli vrh, koji se odlikuje vidikom otvorenim na sve strane svijeta.

Put br. 210: Križić – Sis

Vrijeme hoda: 45 min, duljina: 1 km

Planinarska staza za uspon na vrh Sis počinje na izraženom cestovnom prijevoju zvanom Križić, gdje je otok Cres najuži, širok samo dva kilometra. Markacije vode najprije uz betonski zid izgrađen radi obrane od velikih udara vjetra te se strmo uspinju korak po korak uza suhozid, stoljetni podsjetnik na čovjekovu prisutnost. Za 45 minuta stiže se na vrh Sis (639 m). Tu se također nalazi prapovijesna gradina. Sis je drugi po visini vrh otoka Cresa. Vidik s vrha obuhvaća cijeli istočni i južni obzor. Osim Cresa, dobro se vide Velebit i Osoršćica na Lošinju.

Turističke staze

U bližoj okolini Belog postoji nekoliko pješačkih (turističkih) staza obilježenih različitim bojama.

Staza nazvana »**Povijest i umjetnost u prirodi**« započinje i završava u naselju Beli, a označena je žutom bojom. Na njoj se nalazi 21 skulptura kipara Ljube De Karine na kojima su uklesani stihovi Andra Vida Mihića, bejskog pjesnika iz 19. stoljeća, zaljubljeniku u Tramuntanu. Na putu se nalazi i Vesnin labirint. Cijelim se putom može uživati u divovskim šumama hrasta i pitomoga kestena.

Pepijeva staza počinje i završava u Belom, a vodi preko starih pašnjaka te kraj Pajske, jedne od većih lokvi na Tramuntani. Nastavlja do sela Frantina, odakle se pruža lijep vidik na cijeli istočni zaljev Tramuntane. Markirani put prolazi kraj ruševnog sela Žanjevića te se spušta na makadamsku cestu kraj Ladinog labirinta natrag u Beli.

Staza Masmalića obilježena je oznakama tamno plave boje. Počinje u naselju Beli, blagim usponom prati makadamsku cestu te nas vodi u srce Tramuntane do sela Niske i spaja se s planinarskom stazom broj 204.

Vilinska staza obilježena je markacijama ljubičaste boje, a spaja selo Ivanje na sjeveru i naselje Beli na jugu. Prolazi kraj lokve Kosmačev, najveće na Tramuntani, te starim, popločenim volovskim putom prolazi kraj sela Žanjevića. Na toj se stazi nalaze tri kratka odvojka, koji vode do Rusalkinog, Tarinog i Ishtarinog labirinta.

Staza orhideja označena je narančastim markacijama, spaja planinarske puteve broj 201 i 204, prolazi prostranom udolinom između vrha Halma na zapadu te Malog vrha na istoku.

Staza »U igri s prirodom« kratka je staza označena tirkiznom bojom. Nalazi se u blizini naselja Beli, a namijenjena je kratkoj šetnji i posjetu labirintu »Okrugli stol Masmalića«.

TOMISLAV BANDERA ANIĆ

Masmalić – šumski duh Tramuntane

Put Narti označen je žutom oznakom u obliku Sunca. Kratak je i pruža dojmljiv vidik na zaljev počevši od Belog pa sve do sela Frantina i Dola na sjeveru.

Mrežu staza upotpunjaju i tri biciklističke staze, obilježene plavom, zelenom i žutom bojom.

Vrh Sis i Tramuntana

TOMISLAV BANDERA ANIĆ

Vrhovi Japana

Martin Henc, Zagreb

Iako najviše volim planinariti u Hrvatskoj i mislim da s planinarskoga gledišta nema ništa boljega i ljepšega od našeg Velebita i nekih dijelova Gorskog kotara, ipak su mi se kao ciljevi s vremenom nametnula neka svjetska trekinška odredišta. Godine 2011. s prijateljima sam poduzeo uspon na Kilimanjaro, o čemu sam pisao u »Hrvatskom planinaru«, a krajem 2015. organizirao sam putovanje u Japan, s trekkingom po planini Fuji i južnim Japanskim Alpama. Sudjelovanje na tom putovanju redom su prihváčali Ivan, Filip, Vjeko, Mihael i Marinko, a naknadno se priključio i Zrinko, kolega s Kilimanjara.

Iz Zagreba letimo preko Dohe i u Tokio slijemo u ranim večernjim satima. Prolazimo carinu, uzimamo prtljagu te odlazimo vlakom prema hostelu. Već iste večeri, nakon šetnje po Asakusi, starom dijelu Tokija, častimo se prvim sushijem u Japanu. Sutradan posjećujemo svjetski poznat »Tsukiji fish market«, Roppongi i Shibuyu, radi nabavke suvenira, a ostatak dana posvećujemo pakiranju za sutrašnji uspon na Fuji.

Fuji je najpoznatiji vulkan Dalekog istoka i nacionalni simbol Japana. Najviši vrh Kengamine visok je 3776 metara, a na obodu vulkanskoga kratera nalazi se još sedam visokih vrhova. Povezani su planinarskom stazom koja omogućuje kružnu turu oko kratera.

Fuji je najposjećenija planina na svijetu – godišnje je posjeti stotinjak tisuća ljudi, a širi prostor planine s okolicom čak oko 300 tisuća. Na planini je deset stanica – prva se nalazi na 1500 m, a deseta na obodu kratera, na otprilike 3700 m. Riječ je zapravo o točkama na planini na kojima se nalaze raznovrsni posjetiteljski objekti. Većina planinarski raspoloženih posjetitelja poduzima uspon s pete stanice, do koje dolaze autobusima i taksijima. Sezona uspona na Fuji traje od prvog vikenda srpnja, kada se otvara najpoznatija od četiriju ruta »Yoshida traila«, kao i svi domovi na njoj. Sezona traje do polovice rujna.

Naravno, mi smo se kao planinarski čistunci odlučili za uspon s podnožja planine, a to je moguće samo po spomenutoj ruti Yoshida. Dvije su moguće polazne točke koje se smatraju podnožjem planine. Prva, niža, jest hram Fuji sengen jinja, no polazak odanle podrazumijeva otprilike dva sata hoda po asfaltu pa smo, da bismo to izbjegli, za polazak izabrali Umagaeshi. To se mjesto nalazi na visini od 1450 metara.

Iz Tokija odlazimo prvim jutarnjim vlakom. Nakon triju presjedanja našli smo se u vlaku privatne linije »Fujikyu« (iz toga smo vlaka prvi put na trenutak kroz oblake ugledali vršni dio Fujija!) i njime stigli do stanice Mt. Fuji u gradu Fujiyoshidi. Odanle do Umagaeshija vozi autobus.

Prvi dio uspona na Fuji, onaj ispod pete stanice, vodi područjem bogatim šumom. Strma staza vodi kroz miješanu šumu bjelogorice i crnogorice, a svako toliko prolazi se pored spomenutih Fujijevih stanica. Malo smo razočarani jer su od starih stanica ostale samo ruševine, a da se nalazimo na nekoj od njih vidi se samo iz postavljenih ploča s povijesnim osvrtom. Staza je građena, no preprečuje je mnogo debala koja, pretpostavljam, služe da voda ne bi ispirala stazu za vrijeme kiša i bujica. To, međutim, uspon čini vrlo napornim jer svako malo treba svladavati visoke »stube«, što razbija ritam hoda. Oduševljava nas brojnost domaćih trekera-trkača u vrhunskoj opremi, koji ovdje treniraju.

Iznad pojasa šume i iznad oblaka

Na petoj stanici za uspomenu kupujemo »Fuji walking stick« i dobivamo prvi žig¹, a domaćica, gospođa s papigom na ramenu, časti nas kuhanim kukuruzom. Staza dalje nastavlja malo blaže i za pola sata postupno izlazi iz vegetacije, koja do šeste stanice nestaje. Odatle do vrha staza vodi kroz pustoš. To nam, međutim, ne pada teško jer je na šumskim dionicama vrlo sparno pa smo se jako znojili. Na visinama od 2500 metara temperatura je ugodnija, a sparina podnošljivija.

Na daljnjoj dionici, prema sedmoj stanici, staza u nekoliko dugačkih zavoja prolazi kroz pojas vulanskog šljunka. Tu su izgrađene velike i dugačke barijere koje sprječavaju odrone, a staza

se proteže tik ispod tih brana. Na tom se potezu naše društvo pomalo razdvaja jer svatko ide svojim ritmom. To nije nikakva nevolja jer se na Fujiju čovjek ne može izgubiti. Staze su jasno utvrđene, ograđene sajlama ili spomenutim barijerama, pa nema mogućnosti da itko odluta u krivom smjeru ili skrene pogrešnim putom. U blizini sedme stanice nalazi se nekoliko planinarskih domova, a između sedme i osme stanice domovi su raspoređeni na svakih 50 do 100 metara visinske razlike. Taishi-kan, dom u kojem smo rezervirali smještaj, nalazi se na 3100 metara.

Domaćini u kimonima lijepo su nas dočekali, poveli do spavanaonica te nas upoznali, vrlo ozbiljno, s pravilima ponašanja u domu. Dom je vrlo uredan, čist, organiziran, a ima mjesta za 350 planinara u skupnim spavanaonicama. U cijenu od oko 500 kuna uračunato je spavanje (svakog planinara čeka čista, nova vreća za spavanje, s otisnutim logom doma) i večera. Riba, curry, riže i zelenog čaja koliko želiš, te slatki biskvit za desert, posluženi su nam oko 18 sati u blagovaonici gdje se tradicionalno sjedi na podu, a stolovi su, u skladu s time, niski. Nakon kratkog druženja slijedi rani odlazak na spavanje.

¹ Fuji walking stick drveni je štap kakve su hodočasnici na Fuji tradicionalno nosili sa sobom u planinu. To je zapravo drveni šesterokutni štap za hodanje. Može ga se za uspomenu kupiti u domovima na Fujiju, a posebna su uspomena žigovi koji se utiskuju na usponu. Žigovi se u štap utiskuju tako da ih se zagrije na vatru i utisne u drvo. Neki su vrlo lijepi. No, postoje kvaka – štap košta oko 120 kuna, a svaki žig koji vam domaćin u pojedinom domu utisne – od 20 do 25 kuna. Žigove sam dao utisnuti u svakom domu pored kojeg smo prošli, a kako ih je mnogo, na kraju sam skupio 25 žigova. Matematika kaže da me taj štap sa svim žigovima stajao oko 100 eura. Krasna je to uspomena i nije mi žao, ali valja to imati na umu.

Navečer, za lijepa vremena, s doma se pruža prekrasan vidik na dolinu »pet Fujijevih jezera«. Istoču se svjetla gradića Kawaguchike i Fujiyoshide, a u daljini se naziru beskrajna svjetla Tokija. Cilj je većine planinara na Fujiju doživjeti izlazak sunca na vrhu planine. Budući da ispred doma postoji oznaka da do vrha (točnije rečeno do ruba kratera) ima tri sata hoda, dogovaramo se da ćemo krenuti oko ponoći kako bismo prije izlaska sunca stigli do ruba kratera i napravili krug oko njega. Međutim, tu smo pogrijesili. Prvo, do ruba kratera treba mnogo manje vremena i drugo, kad smo izišli na rub, shvatili smo da se po mraku ne može hodati oko njega jer je orijentacija nemoguća, a kretanje vrlo opasno.

Do izlaska sunca preostaje još dva sata, a kako je temperatura niska, oko ništice ili čak malo niža, recimo da nam nije bilo baš pretoplo i ugodno. Sunce izlazi otprilike u 4:20 i kako se to vrijeme približava, pristiže sve više planinara, koji zauzimaju što bolja mjesta za promatranje spektakla. Također, malo prije izlaska sunca otvaraju se zalogajnice i suvenirnice, kojih je ondje nekoliko. Mnogi su, dakako, odmah pohrili unutra kupiti suvenir, ali ponajprije da se zagriju, netko ramen juhom, netko zelenim čajem, a netko vrućom čokoladom.

Unatoč lošoj prognozi, koja je navještala oblačno i kišno vrijeme, u posljednji se trenutak sve promijenilo pa je noć protjecala bez oblačka na nebu i posložili su se svi uvjeti potrelni da bismo doživjeli fenomenalan, svjetski poznat izlazak sunca na Fujiju. Mora se priznati da je doživljaj

jedinstven. Svatko je od nas doživio prekrasne izlazke sunca više puta u životu, ali taj s Fujija uistinu je oduševljavajući. Sunce izlazi u daljini, praktički iz mora, i prije nego što potpuno izide iza obzora oblikuje savršenu kuglu vatreno žuto-crvene boje. Fotoaparati škljocaju na sve strane.

Sunce nas je malo ugrijalo iznutra i izvana pa stazom koja vodi ispod osam vrhova Fujija ili preko njih polazimo na kružnu turu oko kratera. Na drugoj, zapadnoj strani kratera, oduševljava nas fenomenalan prizor: daleko dolje golemi stožac Fujija baca svoju sjenu na dolinu.

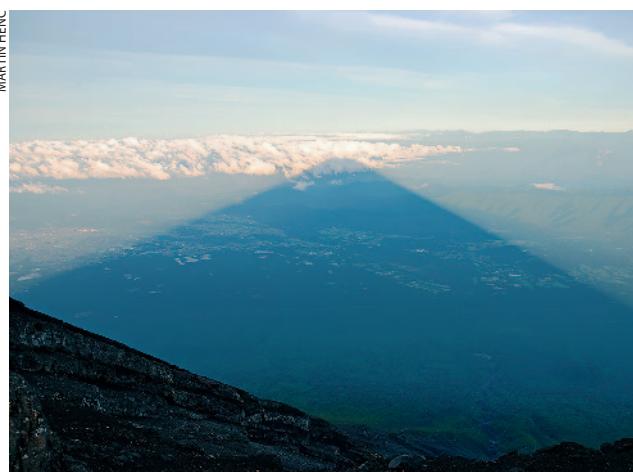
Najviši vrh Fujija Kengamine visok je 3776 metara. Na njemu se nalazi meteorološka postaja pa nema mnoga mjesta za duže zadržavanje. Najviša je točka obilježena kamenim stupom, kraj kojega se fotografiramo.

Nadmorska visina na kojoj boravimo posljednjih nekoliko sati granična je glede znakova visinske bolesti pa neki od nas imaju slabiju ili jaču glavobolju. Nedostaje nam vode, koja na tim visinama pomaže protiv te vrste glavobolje. Naime, već smo u početku ponijeli premalo vode računajući da ćemo je kupiti u domovima, no ona je tamo 20 puta skuplja nego u dućanu. Možda i iz »dišpeta«, a svakako zbog gluposti, nismo kupovali vodu i sada je to nevolja. Ipak, boravak na toj visini ne traje predugo pa srećom nismo imali većih neugodnosti.

Uspon do vrha Fujija sastoji se od dviju dionica, i to ni za koga od nas nije bila prevelika teškoća. Uspinjali smo se razmjerno polako,

Izlazak sunca

Sjena vulkana Fuji

napose u gornjem dijelu, i obavili smo to s lakoćom. No, zato nas je spust, što smo ga »odradili u komadu«, spustivši se 2300 visinskih metara – »razvalio«. Noge pate cijelo vrijeme, bez poštede, a muskulifer je sljedeća dva-tri dana bio »epski«.

U gornjem se dijelu staza u beskrajnim serpentinama spušta po sipini do šeste stanice, a nakon toga istim putom kojim smo se uspinjali. Odmaramo se na petoj stanici, kod prije spomenute domaćice koja nas ponovno krijevi izvrsnom ramen juhicom. Pred sam kraj svjedočimo tradicionalnoj japanskoj susretljivosti i ljubaznosti. Blizu kraja staze neko mjesno planinarsko društvo, pretpostavljamo, ima svoje prostorije u drvenoj kućici uza stazu pa nas vrlo srdaćno pozivaju da sjednemo i odmorimo se. Budući da nitko od njih ne govori engleski, a mi još manje japanski, sporazumijevamo se rukama i nogama. Počastili su nas zelenim čajem, zamolili da se upišemo u knjigu posjeta, a mislim da smo im uspjeli objasniti i odakle dolazimo.

Na povratku u Fujiyoshidu svraćamo do hrama Fuji sengen jinja, nulte točke u podnožju Fujija, da se još malo odmorimo, razgledavamo te uživamo u miru i hladovini stoljetnih stabala.

Ponos i veselje na vrhu

Planinarenje rubom kratera

Svi turistički vodiči kažu da u Japanu moraš posjetiti tradicionalne japanske terme zvane »onsen«. Postoji li prikladniji trenutak za to nego nakon dvodnevнog planinarenja i boravka u planini? Posjetili smo Beni Fuji onsen u obližnjem gradiću Yamanakaku na obali istoimenog jezera te ondje uživali nekoliko sati u vrućim termalnim bazenima i saunama, oporavljadi se, a iscijedeni od svega »guštali« i u domaćem točenom pivu, koje poslužuju ekstra rashlađeno!

Naš pohod na Fuji bio je uspješan. Sretni i iscrpljeni prespavali smo povratak u Tokio, budeći se samo kako bismo presjeli iz vlaka u vlak. Po povratku u hostel preostalo nam je još spakirati stvari i prespavati posljednju noć u Tokiju.

Sutradan jurimo (280 km/h) vlakom Shinkansen do Kyota. Smještaj smo rezervirali u »kapsulama«, japanskoj izmišljotini kojom se štedi na hotelskom prostoru. Iako na prvi pogled zvuči skučeno ili klaustrofobično, ispalo je izvrsno; svi smo bili oduševljeni funkcionalnošću, jednostavnosću i čistoćom.

U Kyotu smo boravili dvije noći, posjetili šumu bambusa Arashiyamu, vrt carske palače,

hram Fushimi Inari, pojeli izvrstan ramen, tradicionalnu japansku juhu s rezancima i mesom, te treći dan u ranu zoru lovili prvi vlak u smjeru gradića Kofua, gdje nas je čekao drugi planinarski izazov u Japanu. Do Kofua smo promijenili tri vlaka, a na stanici nas je čekao kombi taksi kojim se vozimo sat i pol duboko u južne Japanske Alpe, do Hirogaware, početne točke uspona na drugi povratak u Japanu.

Shiranesanzan, u prijevodu »tri bijela vrha«, greben je u južnim Japanskim Alpama i dio nacionalnog parka »Minami Alpe«. Gledano od juga prema sjeveru tri su vrha: Notori-dake (3026 m), Aino-dake (3189 m, četvrti japanski vrh) i Kita-dake (3193 m, drugi vrh u Japanu). Navodno se s toga grebena, odnosno sa spomenutih vrhova, pruža najljepši vidik na Fuji. Nažalost, o tome ne možemo posvjedočiti, već samo prenosimo ono što smo vidjeli gledajući tuđe slike na internetu. Ondje nas vrijeme nije poslužilo i nije bilo vidika. Naš plan bio je popeti se na Kita-dake, proći po grebenu do Aino-dakea te se vratiti istim smjerom.

U Hirogawari smo se s vozačem taksija znakovnim jezikom, rukama i nogama, dogovorili

da nas sutradan pokupi u dogovorenou vrijeme. Nalazimo se duboko u planinama, nigdje u blizini nema znakova civilizacije. Odredište nam je dom Kata-no-koya na visini od 3000 metara, što znači da trebamo svladati nešto više od 1600 metara visinske razlike.

Uspon započinjemo prelaskom visećega pješačkog mosta preko rječice čije korito izgleda kao da u neko drugo doba godine onuda teče golema količina vode. Put nas vodi šumom, dvadesetak minuta, do račvanja putova. Lijevo je staza kojom bismo se sutradan trebali spustiti s planine, a mi skrećemo uzbrdo desnom stazom. Put se nastavlja strmo po »rebru«, u kratkim zavojima i preko brojnih ljestava koje su postavljene da bi olakšale svladavanje strmine. Rebrrom se uspinjemo nekih sat i pol, a zatim put naglo skreće lijevo te za dalnjih četvrt sata, prateći izohipsu, izlazi na čistinu pred domom Shirane-oike-koya. Ovdje se odmaramo i častimo. Ja sam si priušio pivo.

U nastavku nas put opet vodi strmo uzbrdo, ispočetka preko livada. Ubrzo se otvara lijep vidik na prostor ispod i iza nas. Ispred doma je zaravan

i jezerce s malim žutim šatorom na livadi. Počinje kiša, koja će nas pratiti i ometati većim dijelom boravka na toj planini. Potom opet prolazimo kroz rjeđu šumu i travu, cijelo vrijeme vrlo strmo, i napoljetku, nakon sat i pol od doma, izlazimo na greben. Već je kasno, a na grebenu smo izloženi vjetru i kiši. Žurimo se da bismo u sljedećih pola sata došli do današnjeg odredišta i sklonili se na suho i toplo.

I ondje nas lijepo dočekuju, pokazuju nam gdje ćemo spavati i gdje da sušimo odjeću. Zadovoljni obavljenim, presvlačimo se u suhu odjeću, smještamo oko peći i grijemo čekajući večeru. Dom izvana nismo doživjeli jer vrijeme to nije dopušтало, no iznutra je ugodan i čist. Za cijenu od oko 400 kuna imamo ležaje i obilnu večeru. Među ostalim, ima riže i miso juhe koliko želiš, što nas je izvrsno okrijepilo. Ostatak večeri provodimo čavrljajući oko peći, a zatim odlazimo na rani počinak.

Zvukovi koji su noću dopirali izvana nisu nagovještavali ništa dobro – kiša i jak vjetar. Nije se činilo da ćemo sutradan uspjeti mnogo toga

Na usponu prema vrhu Kita-dake

MARTIN HENC

obaviti. Budimo se oko pola pet i pola sata spremamo za polazak. Vrh Kita-dake, udaljen pola sata, nije dolazio u pitanje, no kako nas je silazna varijanta vodila još malo dalje, do prijevoja podno vrha, odgodili smo odluku o tome što ćemo dalje. Uspon do vrha prošao je brzo i bez mnogo dojmova; šibao nas je vjetar sa zapada koji je nosio sitnu kišicu i močio nam desnu stranu tijela. Na vrhu smo susreli još neke planinare, poslikali se i hitro nastavili prema prijevoju pod vrhom. Sišli smo brzo i sklonili se u malu zavjetrinu razmišljajući što dalje. Nismo svi bili u jednakom psihofizičkom stanju pa smo se podijelili – trojica će se nastaviti spuštati prema Hirogawari, a nas četvorica produžujemo dalje grebenom prema četvrtom vrhu Japana Aino-dakeu. Pomoglo je i to što su kišica i vjetar pomalo jenjavali. Tom sam se grebenskom putu veselio još u Zagrebu jer obožavam grebene. Na slikama je izgledalo izvrsno, a nadao sam se i vrhunskom vidiku na Fuji. No, nije bilo ničega od svega toga; vremenske su nam prilike dopuštale samo da gledamo pod noge, oprezno hodamo preko kamena i nadamo se da će se tu i tamo otvoriti vidik od barem stotinjak metara u daljinu.

Ubrzo stižemo i do doma Kitadake-sansou, ostavljamo ruksake da si olakšamo daljnje napredovanje, raspitujemo se o putu te nastavljamo grebenom prema Aino-dakeu. To je najniža točka na grebenu pa smo odande lagano dobivali na visini prelazeći preko nekoliko manjih vrhova, od kojih je jedan bio i obilježen. To je vrh Nakashirane (3055 m). Za dvadesetak minuta stižemo i na Aino-dake, gdje nas nije čekalo ništa nova, vrijeme je takvo kakvo jest, poneki uzvik zadovoljstva, fotografiranje i povratak u dom. Priuštili smo si sat odmora, ugrijali se čajem i japanskom juhom s rezancima te nastavili do prijevoja i raskrižja gdje smo se prije rastali i gdje počinje silazak prema početnoj točki, Hirogawari.

Taj spust, u kombinaciji s vremenskim uvjetima, bio je vjerojatno najkompleksniji što sam ga ikad poduzeo. I po suhom bi bilo »zeznuto«, a planinarenje po mokrom kamenu bilo je prvih sat vremena borba na svakom koraku. Nevjerojatno je kakvom su strminom, pretežno kroz stijenu, proveli planinarsku stazu. Staza je izrazito strma i jako je teška za silaz, neprestano se moraju koristiti i ruke i stalno je ispod vas okomica. Na mnogim

Na vrhu Kita-dake (3193 m), drugom najvišem vrhu u Japanu

MARTIN HNC

su mjestima postavljene drvene ljestve, no ni mokre ljestve nisu baš idealan izbor. Kad smo izišli iz stijene, bilo je u tehničkom pogledu malo lakše jer smo se neko vrijeme spuštali niza sipinu, a u donjem dijelu ušli u šumu. Na tom smo se potezu počeli mimoilaziti s domaćim planinama. Veličina njihovih ruksaka i činjenica da je bio petak sugerirala je da će ovdje provesti vikend. Japanci očito obožavaju planine i boravak u njima.

U donjem dijelu staze pratimo korito potoka koji formiraju vode što se slijevaju s planine. Stalno prelazimo mostićima preko potoka, pa malo kroza šumu, pa u nekim dijelovima kroz plitak »rukavac« potoka, a uvijek samo dolje i dolje, strmo, bez prekida. Spust od oko 1600 metara obavili smo za dva sata. Bolnih nogu, umorni i zadovoljni, ugurali smo se u taksi i krenuli natrag prema civilizaciji.

Naše putovanje u daleki Japan bližilo se kraju; gradove smo vidjeli, planine svaldali. Preostalo je još jedno: posljednju se noć prepustiti hedonizmu na japanski način. Kad si u Japanu, kažu, provedi barem jednu noć u Ryokanu. To je tradicionalni japanski hotel, njihova inačica onoga što je u našim krajevima posljednjih godina sve popularnije, wellness hotel. Uređen na tradicionalan način, predstavlja sve ono što čovjek o Japanu zamišlja: gradevine poluotvorenog tipa, u sredini vrtovi s mnogo biljaka, jezercima, ribama, mostićima, vlastiti onsen, osoblje u tradicionalnoj odjeći, sobe u kojima se spava na tatamijima, doručak s raznim jelima tipičnima za Japan.

Da, odlično smo se proveli, bio je to nezaboravan planinarski doživljaj.

Užitci i nevolje na Grossvenedigeru

Damir Šantek, Zagreb

Grossvenediger, Veliki Venecijanac ili Mlečanin, četvrti je vrh po visini u Austriji. To je ujedno i drugi po visini vrh u Nacionalnom parku Visoke Ture. Pretpostavlja se da je svoje neobično ime dobio po tome što se s njegova vrha za lijepa vremena može vidjeti Venecija, ali takav vidik još nitko ozbiljan nije potvrdio.

Grossvenediger je najviši vrh skupine Venediger, koja čini najveći i najzapadniji dio Visokih Tura. Uspon nije tehnički zahtjevan jer se ledenjak proteže do samoga vrha, ali zbog brojnih ledenjačkih pukotina nužno je penjati se u navezu. Budući da je vrlo popularan, okružen je brojnim planinarskim domovima i stoga mu se može prići s raznih strana. Sa

sjeverozapada uspon počinje od Kursingerhütte, sa sjeveroistoka od Neue Prager Hütte, s jugoistoka od Badener Hütte, a s juga od Johannishütte. Mi smo za uspon odabrali južni prilaz.

Vozilom se najbliže može stići do mjesta Hinterbichl, na visini od 1329 metara. Odатle se kroz Dorfertal, uz potok Dorferbach, može dobrom makadamskom cestom stići do Johannishütte (2121 m). Za taj uspon treba otprilike dva i pol sata. Alternativa je uzeti Grossvenediger taxi, koji redovno vozi svakih sat vremena. Za 20 eura može se dobiti povratna vožnja do doma, koja traje dvadesetak minuta.

Planinarski put vodi prekrasnim predjelima, koji s visinom postaju sve ljepši. Posebno

Johannishütte (2121 m)

DAMIR ŠANTEK

je dojmljiv vidik na vanjski i unutarnji ledenjak Mullwitz te na vrh Grossvenediger (3666 m), s njihove lijeve strane. Između vanjskoga i unutarnjeg ledenjaka Mullwitza proviruju atraktivni tritisućnjaci Mullwitzaderl (3244 m), Rainerhorn (3559 m) i Hoher Zaun (3451 m). Ispod Grossvenedigera nalazi se vrh Hoces Aderl (3506 m).

Johannishütte je lijep planinarski dom s veoma ugodnim osobljem, odličnom hranom, dobrim spavaonicama pa čak i tuševima s toploim vodom. Pravi mali alpski hotel! Na uzvisini uz hotel nalaze se dvometarski vijak i divovski karabiner koji može poslužiti kao ljudska. Osim na Grossvenediger, od doma se može poći i na neke druge vrhove. Na primjer, za uspon na Weissspitze (3300 m) trebaju četiri sata. Taj uspon u prvom dijelu ide putom na Grossvenediger – sve do Defreggerhausa na 2963 m, nakon čega se staza odvaja u istočnom smjeru. Krenete li ka zapadu, stići ćete, također za četiri sata, na Grosser Happ

(3350 m). Jedna staza prema jugoistoku vodi na Kreuzspitze (3155 m), a za uspon trebaju otprilike tri sata. Uspon na Grossvenediger traje pet sati, a povratak tri i pol sata. Uspon je moguće skratiti gotovo za pola popnute li se do Defreggerhausa i tamo prespavate. Mi smo ipak odabrali »hotel« Johannishütte.

Noć je vedra i topla. Uspon od osamstotinjak metara do Defreggerhausa nije pretjerano naporan, dobro je vidljiv i označen, pa ga je lako slijediti unatoč mraku. Na putu nema velikih strmina pa se lako uspinjemo po kamenim pločama, prvo uz potok, a zatim preko brojnih curaka koji nastaju otapanjem ledenjaka do prvog odmorista – planinarskog doma. Kako je kasno ljeto, oko doma nema snijega, počinje nešto više, iznad 3000 metara. Kratko se okrjepljujemo i zadovoljni nastavljamo. Nakon uspona kojim svladavamo 150 metara visinske razlike dolazimo na rub ledenjaka unutarnjeg Mullwitza. Ondje se nalazi ploča s jasnim upozorenjem: Pažljivo hodajte, isključivo

DAMIR ŠANTEK

Ledenjačka pukotina

u navezu, jer je sve puno ledenjačkih pukotina. To je i bez upozorenja jasno vidljivo svakom iole iskusnjem planinaru. Prljav ledenjak prošaran je brojnim ožiljcima, što većima, što manjima, širokima i uskim, plitkima i dubokima, vidljivima i nevidljivima. Iznad svega toga u daljini se u svojoj veličanstvenosti izdiže bijela kupola Grossvenedigera.

Pripremamo se za ledenjak: gamaše, dereze, pojasi i cepin, te se vežemo u navez. Snijeg je prljav, nema kao drugdje svjetlećih kristala koji blješte pod sunčevim zrakama. Zaobilazimo ili preskačemo pukotine. Prolazimo pored dugoga »kanjona«, užeg od jednog metra, a dubokog barem deset, koliko se sa sigurne udaljenosti može vidjeti zaviri li se u njegovu unutrašnjost. Nebo je još uvijek vedro, no tijekom dana očekuje se grmljavinsko nevrijeme s kišom. S lijeve se strane, desetak metara od staze, otvara pukotina u koju bi lako mogao stati autobus. Hodamo pažljivo jer je upitno gdje su se pukotine otvorile, a gdje su prekrivene tankom koricom koja bi mogla lako popustiti pod našom težinom i urušiti se u bezdan.

Postupno dolazi do izražaja različita kondicijska spremnost sudionika. Sve češće zastajemo i odmaramo se, što zbog nadolazećeg nevremena

pomalo stvara nelagodu. Dvjestotinjak visinskih metara pod vrhom, umor i rijedak zrak učinili su svoje pa jedan član naše sedmeročlane ekipe odustaje. Ne može dalje. Na takvom terenu ne može hodati sam pa ga ostavljamo na sigurnom prijevoju između vrhova Hohes Aderl i Rainerhorn. Sada mnogo brže nastavljamo s usponom prema vrhu preko ledenjaka Schlatena.

Ledena kapa koju smo cijelo vrijeme smatrali vrhom zapravo to nije. On se nalazi stotinjak metara dalje, na uzvisini koju s kapom spaja hrbat uzak poput žleta. Kao što je to običaj u Austriji, na vrhu se nalazi velik križ. Ispod njega se grlimo, čestitamo, fotografiramo i gledamo kako se oblaci sve brže i brže navlače na dosad vedro nebo.

Silazak je naravno brži nego uspon. Naš član koji je bio odustao potpuno se oporavio i veselo se spušta zajedno s nama, bez vidljive tuge što nije bio na vrhu. Opet obilazimo ili preskačemo ledenjačke pukotine. Snijeg i led mjestimično su sve meksi zbog visoke temperature pa se pri preskocima dodatno osiguravamo. Kako sam zadnji u navezu, pri svakom mi se skoku čini da će se odlomiti komad leda i da će nestati u pukotini. No, budući da smo dobro osigurani, takve opasnosti ipak nema. Osvojili smo vrh, vrijeme se

S hrvatskom zastavom na vrhu

kvari i samo želimo što prije sići. Na jednoj pukotini iskušavam čvrstoću leda prije skoka. Udaram nogom dva-tri puta, djeluje čvrsto. Gazim cijelom

težinom i, kao u crtanom filmu, u djeliću sekunde propadam i nestajem u pukotini! U padu odmah zabijam dereze u stijenu pukotine, a cepin u površinu, te širim ruke. Društvo priskače u pomoć pa propadnem samo do pazuha. Nasreću, rubovi pukotine dovoljno su čvrsti pa se mogu osoviti na njih i polagano izvući iz grotla.

Dno se ne vidi, no srećom, pukotina nije bila preširoka. To sasvim novo iskustvo i doživljaj izmamili su mi suprotno očekivanju osmijeh na lice. Koliko sam kilometara prohodao u navezu, vukao druge ili bio vučen, i sada je napokon sve to dobilo svoj pun smisao i razlog. Mora se hodati u navezu po takvom terenu!

Nastavljamo brzo dalje, spuštamo se do ruba ledenjaka, gdje skidamo dereze. Uz Defreggerhaus proljećemo jer vrijeme ne sluti na dobro. Nakon pola sata započinje grmljavinsko nevrijeme. Tuča, bezbroj malih ledenih kuglica šiba nas pod naleđima vjetra kao sačma. Brzo navlačimo kabанице i zaštitu za ruksak. Dalje idemo brzo, ali oprezno pod ledenim tušem. Nakon dvadesetak minuta led se pretvara u kišu, koja nas dosadno prati sve do Johannishütte. Presvlačimo se u suho i uistinu smo sretni što nas čeka taxi i što se tako umorni ne moramo više mučiti po tom ružnom vremenu, nakon 1545 m uspona i spuštanja, pada u ledenjačku pukotinu, tuče i kiše.

Čudesna bespuća Kamniških Alpa

Slavko Patačko, Zagreb

Katkad imam potrebu biti sam s planinom, biti krajnje intiman s njom. »Znaš li da si malo čudan?« – više i ne znam koliko mi je to puta Kety rekla.

Svjestan sam činjenice da je vrlo opasno ići sam u planinu, i to nikomu ne savjetujem, ali ne mogu si pomoći. Taj je poriv jači od mene i tako ga volim poslušati.

Parkiram automobil blizu Žagane peći. Rano sam pošao iz Zagreba pa još ima slobodnih mjesta, iako je šuma oko teretne žičare ispunjena automobilima. Lijevo, tik iza žičare, markacija vodi na Cojzovu koču, a ravno se nastavlja lošiji šumski put koji se u nedalekoj šumi gubi, zapravo, pretvara se u dvije nemarkirane staze. Desnom se preko Žnavčarja diže na Male podi, a lijeva je Gamsov skret. Ta druga je »moja«.

Ubrzo izlazim iz šume. Odmah se otvaraju vidici. Premda nije markirana, staza je lako uočljiva i dobro ugažena.

Sam s planinom! Kakav čudesan osjećaj! Prepuštam se užitku i još jednoj svojoj ljubavi, fotografiji. Kad ste prvi put na nekom terenu i još k tome hodate neobilježenim stazama, nerijetko se dogodi da naiđete na splet staza koje se međusobno križaju i vode bog-te-pitaj kamo. Ovdje su to najčešće kozje staze, koje s jednoga kraja planine prelaze na drugi. Na jednoj takvoj zapljao sam se i našao pred polukružnom barijerom. Već nakon prvog pogleda na nezgodne pojedinosti u stijeni shvatio sam da sam promašio »svoju« stazu. Trebao bih se vratiti i potražiti je. Gotovo sam siguran da zaobilazi dobro utvrđen bedem s lijeve strane. Hoću li ipak pokušati?

Ne žureći se, pomno odmjeravam stijenu ne bih li skrojio što bolji i sigurniji prolaz. Najzad izaberem smjer lijevo od nekakve rupe. Zaključujem da težina ne bi trebala prelaziti ocjenu II – III UIAA ljestvice. Zabrinjava me samo izlaz iz stijene. Iz žablje perspektive izgleda gotovo

okomito, ali čini se da u toj okomici, ne višoj od dva do tri metra, ima dovoljno hvatišta koja će mi omogućiti da je svladam. »Dvojke« i »trojke« ispenjao sam s užitkom i bez većih poteškoća, ali me završetak smjera dobro preznojio. Iznad stijene sam! Sretan i ponosan što sam je ispenjao. Bio sam u pravu. »Moja« je staza zaobišla stijenu s lijeve strane i sad opet njome hodam.

Prema opisu iz jednog planinarima dobro poznatog internetskog portala, na dijelu Gamsovog skreta jedna je stijena osigurana sajlovom. Kako na stijeni koju sam maloprije ispenjao nije bilo sajle, morala bi biti upravo ovdje, na razbacanom stijenu stotinjak metara ispred mene. Staza je zasad dobra i sigurno će me dovesti do sajle. Barem sam tako zamišljao. No samo koju minutu poslije zabezebnuto gledam u dvije staze koje odlaze u suprotnim smjerovima. Oni koji su ih ugazili još su mi jednom zagorčali život.

Na granici kad srdžba prerasta u bijes nekako sam uspio povući kočnicu i smiriti uzavrele strasti, ali su »gamsi«, koji su utrli te staze, ipak dobili sočnu porciju neprimjerenih riječi. Jadne životinje, ni krive ni dužne! Dobro da mi se nijedna nije našla na putu.

Krenuh lijevo. I kako to obično biva, pogrešno. No, na kraju je dobro ispalо: staza kojom divokoze

SLAVKO PATAČKO

SLAVKO PATAČKO

Vrh Kogel (2100 m)

zaobilaze stijenu sa sajlon elegantno me dovela do travnjaka iznad te stijene. Je li možda upravo po tom detalju staza i dobila ime Gamsov skret – nije mi poznato, ali moglo bi biti tako. Ponizno i u tišini, molitvom sam se ispričao Njemu i gamsima za nedolično ponašanje. On me je najvjerojatnije čuo, a za gamse nisam siguran.

Što sam naučio iz te epizode? Prvo: svim svojim srcem gradit ću i dalje svoj karakter, da budem bolji čovjek. I drugo: nikad više, ali zaista nikad, neću dopustiti jeziku da bude brži od »vijuga«, jer se ona narodna »svako zlo za neko dobro« i na ovom primjeru pokazala itekako točnom.

Vrijeme je sjajno. Kamo se god okrenem, motiva je za dobru fotografiju napretek.

Naposljetku sam se našao kraj klupice na čijem je naslonu napisano: »Poglej in se nasmej!« Vrlo originalno i, rekao bih, jedinstveno. Zaista predivno. To će mjesto biti duboko pohranjeno u mojojem sjećanju, u rubrici »najljepša mjesta«. Kraj je nevjerojatno lijep. Kakvi vidici! Prema zapadu je vrh Kogel, a još malo dalje, u istom smjeru, moj sljedeći cilj, Dolge stene. Vidim greben koji započinje otprilike na sredini staze, a tamo su i bivak Pavleta Kemperla pod Grintovcem (tako piše na ploči) te Kokrsko sedlo.

Kogel planinari neopravdano zaobilaze. Možda zato što pristup vrhu nije markiran. Ipak, lako je dostupan. Kad bi znali kakvi se s njega steru vidici, zasigurno bi promjenili navike.

Bivak pod Grintovcem još je jedan »svemirski« objekt u planini. Ne mogu se oteti dojmu da se u posljednje vrijeme graditelji i arhitekti gotovo

natječu koji će od njih napraviti »luđe« planinarsko zdanje. Moram priznati da mi je to nakaradno. Ali, to je samo moje mišljenje. Na ploči piše da je to *zavetišće* (sklonište), a na zemljovidu je označeno kao bivak. Nalazi se na visini od 2091 m, a nazvano je po poznatom slovenskom planinaru Pavlu Kemperleu.

Dolge stene u početku su pitome i nezahtjevne. Mjestimice se čak između stijena pokaže i kakva stazica, a na nekim se stijenama, doduše vrlo rijetko, mogu prepoznati obrisi prastarih markacija. Uživam, radostan i ispunjen. Dugo sam prijelekivao Dolge stene i evo, Bogu hvala, želja mi se ostvaruje.

Ovdje još uvijek nema nikakvih tehničkih poteškoća, ali ono gore moglo bi biti nezgodno. Približavam se cilju. Izgleda atraktivno i izazovno. Mmm... kakvi zupci! Taj bi se »češalj« mogao zaobići s lijeve strane, čime bi se bez većih napora moglo stići do položitijeg dijela grebena. Ali to onda ne bi bilo to. Moram zaći u »češalj«, pa što bude. Nisam pogriješio i nije mi bilo žao što sam se uputio tim smjerom. I opet bih! Sve u svemu, izvanredno iskustvo. Divota! Toplo ga preporučujem svim visokogorcima. Dok neka mjesta prelazim četveronoške, prisjećam se uspona na Matterhorn. I ondje sam najizloženija mjesta rješavao »na sve četiri«.

»Češalj« je ispod mene. Cijele Dolge stene izložene su kao na dlanu, s bivkom pod Grintovcem i Cojzovom kočom na Kokrskom sedlu. Kakvi su samo vidici! Greben dalje nije zahtjevan, šetnica, rekao bih.

Na Grintovcu se ne zadržavam dugo – zbog žeđi! Pokazalo se da je tri litre vode za takvu turu premalo, ali ne i kritično. »Šaram« fotoaparatom uokolo loveći izvanredne kadrove. Eno i Velike Babe, s kojom sam se družio prije tjedan dana.

Dok u sjeni Cojzove koče bosim nogama cupkam po hladnjikavoj travi, a u ruci stišćem hladno pivo, razmišljam o tome kako mi je danas bilo lijepo. Planina me je prigrnila i uzvratila mi najljepšim užitcima. Valjda sam dostojan toga. Padam u napast da ispijem još jedno pivo, ali razum nadvladava iskušenje. Dalek je put do najljepšega grada na svijetu.

Još jedan pogled prema Grintovcu i – nema više! Doviđenja i vidimo se, vi čudesni i čarobni zakutci Kamniških Alpa!

Što me motivira da budem planinarski vodič?

Zaviša Šimac, Zagreb

Motivacija je ono što nas pokreće prema cilju. To je psihički proces zadovoljavanja potreba.

Koje ciljeve i kakve potrebe ima osoba koja želi postati planinarski vodič? Da bismo to doznali, tijekom tečaja za vodiče A standarda, koji je u ožujku 2016. održan u planinarskoj kući »Picelj«, proveli smo anketu s jednim pitanjem: Što me motivira da postanem planinarski vodič? Od polaznika su se tražila tri odgovora na to pitanje. Premda su se očekivali odgovori poput »ja to mogu bolje« ili »imamo loše vodiče u društvu«, anketa je pokazala drugačiju sliku. Kako u svjetskoj, tako i u hrvatskoj literaturi, o motivima i vodičkoj motivaciji nema mnogo istraživanja, zbog čega pri analizi rezultata nismo mogli postaviti jasne

polazne odrednice. Jedine odrednice bile su moje osobne – želio sam postati vodič jer sam bio razočaran vodičima koji su vodili mene, a želio sam se baviti organiziranjem izleta na kojima će svi uživati. Sve je to upotpunila osobna ljubav prema izazovu organiziranja i vođenja izleta.

Rezultate te ankete treba uzeti s izvjesnim oprezom jer je rađena na malom broju ispitanika i nije uzeta u obzir njihova dobna i spolna struktura. Anketa je i geografski ograničena, a nisu uzeti u obzir ni svi oblici školovanja u HPS-u.

To lead or not to lead? (Voditi ili ne voditi?), pitanje je sad. Vječno je pitanje što motivira planinare da postanu vodiči. Finansijska korist zasigurno nije presudna jer su vodiči u Hrvatskom planinarskom savezu volonteri. Pa onda, zbog

Orijentacijska vježba u blizini planinarske kuće Picelj

ALAN ČAPLAR

čega se netko bavi mukotrpnim planiranjem izleta, edukacijom i usavršavanjem te radom s velikim brojem ljudi, od kojih neki i nisu baš skloni slušati upute vodiča?

Maslovleva hijerarhija potreba dijeli motive u dvije veće skupine: motive nižeg i motive višeg reda. Kada su zadovoljeni motivi, odnosno potrebe nižeg reda (poput potrebe za hranom, pitkom vodom, krovom nad glavom, sigurnim izvorom financija, stabilnošću društva, zdravljem), rađaju se želje (motivi) za ostvarenjem i ostalih potreba (poput potreba za pripadanjem, poštovanjem, samooštarenjem). Od motiva višeg reda nastaje i planinarstvo, što se može primijetiti kroz povijest: čovjek se prestao kretati planinama zbog egzistencijalnih i ekonomskih razloga te se počeo kretati zbog užitka, znatiželje i zdravlja (Čaplar, 2012.). Osim u planinarstvu općenito, analogiju takve hijerarhije potreba možemo primijeniti i na vodiče.

Kako s motivima стоји anketirana skupina budućih vodiča? Ukupno 27 polaznika i polaznica navelo je 62 motiva, koje možemo rasporediti u čak 8 skupina (Slika 1).

Najveći broj motiva pripada skupinama »edukacija« (20) i »osobni užitak vođenja i zadovoljstva vođenih« (14) te »vođenje skupine« (7). Odgovori iz posljednje dvije skupine razdvojeni su jer prvi više naglašavaju emotivni, doživljajni dio

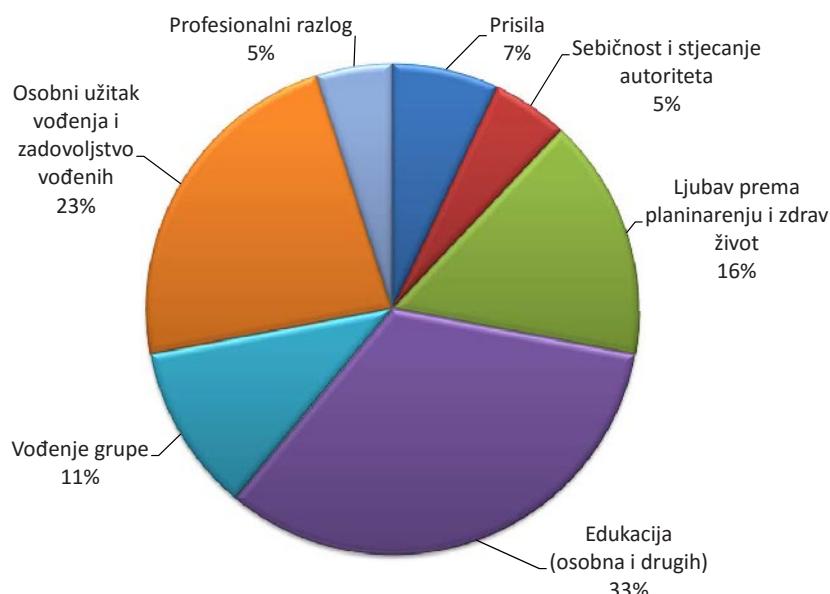
vođenja, dok motivi u skupini »vođenje« naglašavaju organizacijski izazov vođenja.

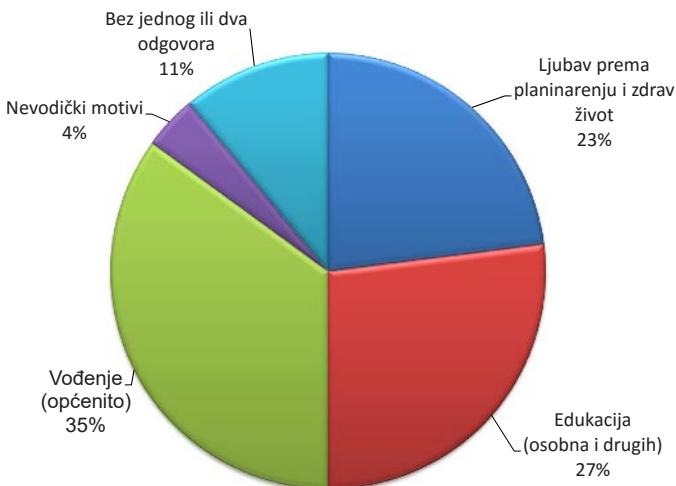
Zabrinjavajuće je to što su čak četiri polaznika navela motiv koji spada u skupinu »prisile« (!?), a tri polaznika nisu ni navela tri motiva koji su ih doveli na tečaj. Nadalje, tri odabrana motiva spadaju u skupinu »profesionalni razlog«, tri u skupinu »sebičnost i stjecanje autoriteta« i jedan u skupinu »znatiželja«. U tablici 1. uspoređeni su nevodički motivi. Nevodičkim se motivima, za potrebe ove analize, smatraju oni koji nisu u skladu s vodičkom službom, kao dobrovoljnog, nesebičnog i neprofesionalnog aktivnosti. Zanimljivo je da se u skupini »prisila« nijedan odgovor nije odnosio na potrebu školovanja stručnoga kadra u sportu, koja proizlazi iz Zakona o sportu.

Tablica 1. Usporedba skupina nevodičkih motiva (n=27)

Skupina motiva	Prvi odabir	Drugi odabir	Treći odabir	UKUPNO
Profesionalni razlog	0	3	0	3
Prisila	1	1	2	4
Sebičnost i stjecanje autoriteta	0	2	1	3
Znatiželja	0	0	1	1

Najveći broj prvih (7) i drugih odabira motiva (8) spada u skupinu »edukacija«, a najveći broj trećih odabira (5) u skupine »osobni užitak vođenja i zadovoljstva vodenja« te »edukacija« (Tablica 2.).

Tablica 2. Usporedba skupina vodičkih motiva (n=27)

Grupa motiva	Prvi odabir	Drugi odabir	Treći odabir	UKUPNO
Edukacija	7	8	5	20
Vođenje grupe	6	0	1	7
Osobni užitak vođenja	3	6	5	14
Ljubav prema planinarenju i zdrav život	6	0	4	10

Daljnjim grupiranjem prvih odabira motiva, dolazimo do podatka kako 38% polaznika na tečaj dolazi iz čisto krivih pobuda, odnosno uopće ne zna zašto je došla na tečaj za vodiče. Četvrtina ispitanika prepoznala je kvalitetan rad unutar Vodičke službe HPS-a te se željela dodatno educirati kako

bi sigurnije planinarila. Tek 35% polaznika na tečaj dolazi sa željom da postanu vodiči i vode izlete. (Slika 2.)

Uvidom u sve odgovore i njihovom analizom, razvidno je kako relativno malen broj polaznika na tečaj dolazi zbog vođenja. Doduše, polaznici koji su došli zbog edukacije ili profesionalnih razloga, spadaju u prihvatljivu skupinu polaznika jer time zadovoljavamo potrebu sigurnog planinarenja, bilo vođenog bilo samostalnog. Sve ostale motive potrebno je svesti na minimum, kroz veće angažiranje stanica vodiča i primarnom selekcijom osoba koje će planinarske udruge slati na tečaje. Možda bi uvodenje pripravničkog stažiranja prije polaska na tečaj dalo rezultate?

Polaznici tečaja za vodiče na Piclju u ožujku 2016.

Naručite planinarski kalendar za 2017. godinu!

Sredinom studenoga iz tiska je izšao atraktivan zidni kalendar HPS-a za 2017. godinu s odabranim fotografijama Velebita. Uz slike planinske prirode, u kalendaru je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini. Cijena kalendara je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi. Format kalendara je 48×33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

Narudžbe se primaju putem:

- web-trgovine – www.hps.hr
- e-maila: uredhps@hps.hr
- tel./faks 01/48-24-142
- tel. 01/48-23-624

4 TRAVANJ APRIL

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SRBIJA WEDNESDAY	ČETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUĐERA SATURDAY	MINIJE SUNDAY
1	2					
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Hrvatski planinarski savez
www.hps.hr

10 LISTOPAD OCTOBER

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SRBIJA WEDNESDAY	ČETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUĐERA SATURDAY	MINIJE SUNDAY
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Hrvatski planinarski savez
www.hps.hr

Dječji planinarski dnevnik

Krajem listopada Hrvatski planinarski savez objavio je novo izdanje, kakvo dosad nije bilo u njegovoj ponudi – Dječji planinarski dnevnik, jedinstvenu publikaciju namijenjenu djeci osnovnoškolskog uzrasta koja ostvaruju svoje prve planinarske korake. U dnevniku je prostor za zapise s izleta, a u uvodnom dijelu didaktički priređeni planinarski zabavni zadatci, igre i kviz. U prilogu je zabavna i edukativna igra »Idemo na izlet«, u kojoj djeca napredaju po planinarskim stazama s pomoću figurica i kocke, obavljujući zanimljive zadatke. Posebno vrijedi istaknuti da je u stvaranju Dječjega planinarskog dnevnika sudjelovalo desetak učitelja i pedagoga te planinarski vodiči HPS-a s bogatim iskustvom u planinarskom radu s djecom, a važan doprinos dala su i sama djeca.

U HPS-u se posebna pozornost posvećuje planinarskom radu s djecom i mladima. U proteklih pet godina HPS je organizirao i proveo pet malih planinarskih škola na Alanu u Velebitu, u kojima je sudjelovalo više od stotinu djece iz svih krajeva Hrvatske. Prije nekoliko godina utemeljena je godišnja nagrada Izvršnog odbora HPS-a za planinarski rad s djecom i mladima. Želeći dodatno poduprijeti planinarski rad s najmlađim uzrastima, HPS je 2015. na Omanovcu organizirao vrlo uspјeo susret voditelja planinarskih skupina djece i mladeži, a 2016. Skupština HPS-a usvojila je Pravilnik o maloj planinarskoj školi, s programom i uputama za provedbu takvih škola. Početkom godine tiskane su

jedinstvene diplome za male planinarske škole. Sada u Hrvatskoj djeluje oko 20 dječjih planinarskih skupina, uglavnom pri većim planinarskim društvima. U srpnju ove godine tri su hrvatske planinarke i učiteljice sudjelovale na Tečaju za mlađinske vodnike Planinske zveze Slovenije u Bavšici, o čemu su napisale pregledan članak u »Hrvatskom planinaru«. HPS je već prije tiskao dva izdanja za djecu – slikovnice »Nije duh nego puh« i »Blatnjava priča«.

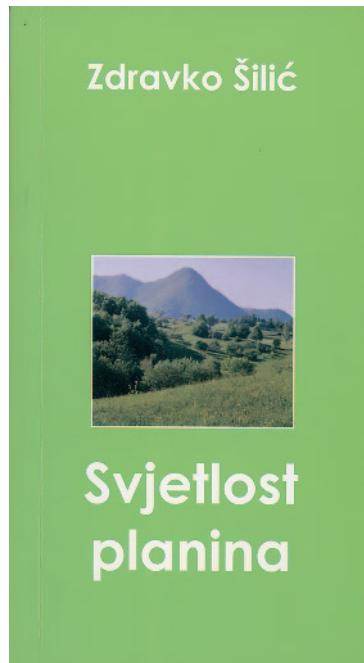
Dječji planinarski dnevnik ima 128 stranica, tiskan je u boji i ima tvrde korice. Dnevnik se po cijeni od 30 kuna može se nabaviti u Uredu HPS-a, tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624, putem elektroničke pošte uredhps@hps.hr i web-trgovine na webu HPS-a.

Alan Čaplar

Zdravko Šilić: »Svjetlost planina«

Planinarski pjesnik i kaligraf Zdravko Šilić objavio je drugo, dopunjeno izdanje svoje pjesničke zbirke »Svjetlost planina« (Zagreb, 2016., broširano, 294 stranice, format 20 × 11 cm; adresa: Argentinska 2, 10090 Zagreb). Kao što sam naslov zbirke kaže, glavna su joj tema planine (84 pjesme), ponajviše Medvednica, Žumberak, Klek i Velebit. O prvom smo izdanju već izvjestili (HP 2011, broj 3, str. 126), pa ćemo ponoviti samo to da autor ima više od 40 godina pjesničkoga »staža« (rođen je 1944. u Podorašču, Hercegovina) i da su njegove pjesme objavljivali mnogi časopisi.

Željko Poljak

Obilježavanje 140. obljetnice organiziranog planinarstva u Pazinu i Istri

U nedjelju, 16. listopada, proslavljene su četiri obljetnice organiziranog planinarstva u Pazinu i Istri. Toga se dana više od 200 planinara okupilo u Brestu pod Učkom da bi pješačili novomarkiranim Franetovim putom. Lijepo vrijeme i zanimljiva šumska staza s mnogo detalja privukli su planinare iz cijele Istre, Kvarnera, Gorskoga kotara i primorskoga dijela Slovenije da dan provedu u druženju i trosatnom pješačenju. Događaj su organizirali Istarski planinarski savez (IPS) i PD »Pazinka«.

Franetov put počinje na mjestu zvanom Kuk ili Kunfin, nedaleko od nekadašnjeg vježbališta JNA (»Tenkovskog polja«). Nazvan je po Franji Paulišiću, dugogodišnjem predsjedniku PD-a »Pazinka«, koji je preminuo 2014.

Na početku puta okupljenima su se obratili predsjednik IPS-a Vladimir Rojnić, a u ime PD-a »Pazinka« i obitelji pokojnog Paulišića Patricija Jedrejčić. Rojnić i Jedrejčić su se osvrnuli na Franetov životni i planinarski put, istaknuli brojne izlete koje je organizirao i njegov markaciški rad te napomenuli da je bio pravi dobri duh pazinskog planinarstva.

Zatim je simboličnim pomicanjem smrekove grane put je otvorila najmlađa članica obitelji Jana Paulišić. Franina sestra Ana Ranogajec, iako u poznim godinama, dokazala je »kako jabuka ne pada daleko od stabla« i bez teškoća prešla cijelu stazu. Staza je duga oko osam kilometara i nije zahtjevna. Na stazi je nekoliko zanimljivih lokaliteta, primjerice izvor Škrilje, a

vodi uz potočić i stijene, a najkraća je veza između Lupoglava i Poklona. Za osiguranje na pohodu skrbila se pulska stanica HGSS-a, a za vođenje Stanica planinarskih vodiča Istra.

Na svečanosti u Brestu pod Učkom, uz grah, kolače i glazbu, skup su pozdravili u ime IPS-a Vladimir Rojnić, a u ime HPS-a Igor Eterović, član Izvršnog odbora HPS-a. Rojnić je istaknuo obljetnice koje se ove godine obilježavaju, a ima ih čak pet: 140. obljetnica organiziranog planinarstva u Istri i osnutka Società Alpina dell'Istria, 110. obljetnica Istarskoga planinarskog društva kao podružnice Slovenskoga planinarskog društva, 35. obljetnica osnutka PD-a »Pazinka«, 15. obljetnica IPS-a te 10. obljetnica Istarskog planinarskog puta. Eterović, inače član Izvršnog odbora HPS-a, osvrnuo se na »renesansni uspon istarskog planinarstva«.

Na svečanosti su uručena priznanja za doprinos razvoju istarskog planinarstva. Primili su ih Janko Madruša za dug i predan volonterski rad, Vladimir Finderle za markacištu aktivnost i Nino Salih za uspjehe u vođenju visokogorskih izleta, posebice za uspon na Dufourspitze. Darko Lukšić iz PD-a »Glas Istre« uručio je Ljubici Poropat iz porečke podružnice HPD-a »Planik« iz Umaga priznanje za svih 12 godina sudjelovanja na Danu istarskih planinara.

Osim domaćina, na tu su planinarsku svečanost pristigli i planinari iz pulskih društava »Glas Istre« i »Elektroistra«, rovinjskog »Montera«, labinskog društva »Skitaci«, riječkih planinarskih društava, umaškog »Planika«, »Čičarije« iz Buja, Obalnoga planinskog društva iz Kopra itd. Pokrovitelj je bila Općina Lupoglavlje.

Anton Finderle

ANTON FINDERLE

Simbolično povezivanje na 1. Međunarodni »Via Dinarica Day«

HPD »Sisak« sudjelovao je s veseljem, uz brojna druga planinarska društva, u obilježavanju 1. Međunarodnog skupa »Via Dinarica Day«. Budući da je Društvo u planu izleta za 2016. imalo uspon na Dinaru, dogovoren je da će se taj izlet ostvariti u okviru toga dana, 8. listopada. Odazivom smo dali potporu inicijativi kojoj se promiče Dinarsko gorje i njegova zaštita. »Via Dinarica« je put zaljubljenika u prirodu, ali i osnova za razvoj i unaprjeđenje životnih i radnih uvjeta na Dinaridima. Središnji je motiv regionalno povezivanje uz moto »Connecting naturally« (prirodno povezivanje).

Na put smo krenuli u petak 7. listopada te uz kraći odmor u Vili Borovje predvečer stigli do Vrlike. Domaćin Ante Ježević Budiša dočekao nas je pićem dobrodošlice, a uz poneku pošalicu i okrjepu brzo se približilo i vrijeme za počinak. Sutradan smo ustali rano i uputili se na Bijelu liniju puta »Via Dinarica«, koja povezuje najviše vrhove Dinarskoga gorja. Ciljevi su nam bili Veliki Troglav (1913 m) i Velika Duvjakuša (1708 m) u pograničnoj zoni Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Nakon tri kilometra vožnje makadamskom cestom ostavili smo automobile kraj napuštene kuće u Sutinama i krenuli uzbrdo prema planinarskoj kući »Pume«. Do nje ima četiri sata hoda, a na putu treba svladati 1500 m visinske razlike, što je uz stalani vjetar u prsa uistinu naporno. Međutim, lijepi vidici liječe sve tegobe. Na putu se izmjenjuju nisko raslinje, poneka divlja smokva, šipak i hrast kitnjak, a nakon izlaska iz šume s visoravni se pruža vidik na Peručko jezero, okupano jesenjim suncem. Staza je dobro održavana i markirana. Svi smo do »Puma« došli već oko deset sati, ugodno iznenađeni uređenjem prostora i divnom verandom koja planinare štiti od vjetra te omogućava uživanje u vidiku.

Nakon kraćeg odmora odlazimo put Troglava, do kojeg se stiže za sat i pol. Staza prvo vodi u kotlinu, što ne veseli nijednog planinara, a potom slijedi uspon po kamenim blokovima. Vjetar i dalje ne posustaje, ali je barem sunčano. Malo prije vrha, s lijeve strane, u kameni je blok zabijen uvećani planinarski cepin.

Troglav nas dočekuje zavijen plastirom od bijelih koralja. Bajkoviti kralj stolje u tišini, uz poneki šum ptičjih krila. Panoramski vidik pruža se od Kamešnice, koja se prostire prema jugu, preko snježnih vrhova Cincara na sjeveru. Dolje u kotlini Livanjsko polje miruje u zelenilu, Svilaja se zrcali u jezeru Peruči, Jadransko je more u daljini, a Biokovo u oblacima. Vesele nas susreti s planinarom koji dolazi s Kupresa te sa skupinom iz Splita. S Troglava krećemo prema Velikoj Duvjakuši, najvišem vrhu Troglava na hrvatskom državnom području. Vjetar je prestao, sunce ojačalo, a zmije izmiljele. Na vrhu snimamo posljednju zajedničku fotografiju. Spuštamo se u planinarsku kuću, kratko se odmaramo i u tri popodne počinjemo se spuštati. Ne ide lako: koljena bucketaju, a razgovori posustaju. Sunčeva se svjetlost polako gasi, a mi uživamo u vidiku na Crvene grede. U predviđenom vremenu dolazimo do automobila te slijedi povratak kući. Noćna vožnja s malo kiše i odmorom u Kninu sretno završava kasnim povratkom u Sisak.

Vesna Rogulja Mart

Drugi pohod Duginom planinarskom obilaznicom

U nedjelju, 9. listopada, održan je 2. Pohod Duginom planinarskom obilaznicom. Započeo je okupljanjem više od 150 planinara kraj doma »Sušak« na Platku. Pozdravni su govor održali predsjednik PD-a »Duga« Ivan Šporčić i dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica.

Svrha i cilj obilaznice jest upoznavanje planinara i posjetitelja s prirodnim ljepotama Nacionalnog parka »Risnjak«. Staze koje su obuhvaćene Duginom obilaznicom nisu zahtjevne i prilagođene su svim uzrastima planinara i ljubitelja prirode. Dionica koja se obilazila na ovom pohodu započinje kod doma »Sušak«, odakle se šumskim putom išlo do Cajtiga (1252 m), pa Pelcerovom stazom do križanja Grič i dalje do Schlosserova doma. Dionica je duga 7 kilometara, a svladava se visinska razlika od 411 metara.

Sisački planinari na Dinari

MARIJAN FRČIĆ

Vrh Risnjaka, cilj pohoda

Vodiči iz PD-a »Duga« pobrinuli su se da pohod potpuno uspije. Sudjelovanje u pohodu ovjeravalo se u Schlosserovu domu. Na Pohodu je bilo planinara iz Varaždina, Duge Rese, Delnica, Zagreba, Oroslavja, Nove Gradiške, Senja, Samobora, Crikvenice, Krka, Slavonskog Broda, Skrada, Ptuja, Celja, Ruša, Svetе Nedelje, Lovrana, Jelenja i Rijeke. Po povratku, druženje se nastavilo u domu »Sušak«, gdje su društвima koja su sudjelovala uručene zahvalnice.

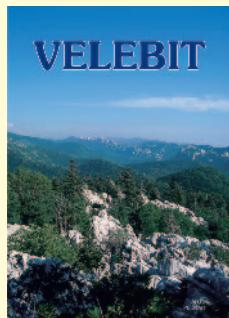
Ove je godine vrijeme bilo naklonjeno planinarima usprkos lošim najavama. Prošle godine, na prvom Pohodu, koji je počinjao kod pansiona »Risnjak« u Beloj Vodici, kiša pratila cijelim putom, što je bio razlog slabijem odazivu (do Schlosserova je doma tada stiglo 60-ak planinara). Nagodinu će se Pohod održati druge nedjelje u listopadu, što će postati tradicionalno. Izbor dionice i ostale pojedinstvo objavit ćemo na web stranici www.pd-duga.hr.

Ivan Golob

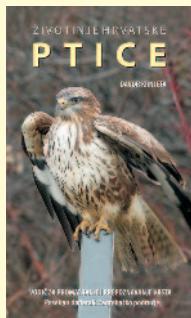
Ivanečka planinarska obilaznica

Ivanečka planinarska obilaznica duga je 18,5 km, a na njoj je osam kontrolnih točaka. Za obilazak je potrebno oko četiri sata hoda. Početna je točka u središtu Ivana. Put vodi ulicom Rudolfa Rajtera do skretanja prema Jaminama, a zatim kroz šumu do izvora Žganog vina, gdje počinje uspon na vrh Ivanšćice preko Mrzljaka. Trasa IPO-a prati cestu prema Prigorcu i Info punktu, a zatim vodi prema Repikovcu, koji je poznat po predivnim vidicima prema Varaždinu i Medimurju. Markacije dalje vode pored skijališta prema lokalitetu zvanom Šumi, poznatom po slapu i livadama s bogatom florom. Put se zatim nastavlja prema Željeznicu, selu poznatom po tradicionalnim vuglenicama (nekada se tamo proizvodio drveni ugljen), a odatle u smjeru Prigorca,

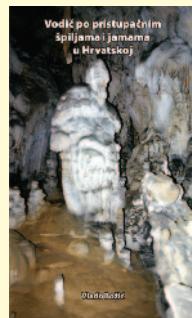
PREKO 60% POPUSTA !!!

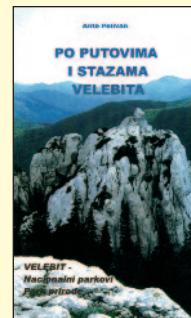
VELEBIT
Autor: Ante Pelivan
- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

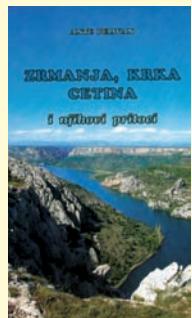
PTICE
Autor: Davor Krnjeta
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAЧNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: Vlado Božić
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: Ante Pelivan
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZIRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: Ante Pelivan
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.
(poštarnina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

MARIJAN FRŠIĆ

Vrijedne ruke ivanečkih planinara

Ivanečka planinarska obilaznica

uz neizostavan uspon do Babine gorice, s dojmljivim vidikom na Ivanšćicu. Od kapele sv. Duha slijedi silazak preko Vitešinca do šume Ključice i Ivanečkih jezera, te povratak u središte Ivanca.

Priznanje IPO-a dosad je steklo više od 200 planinara, a mnogobrojni izletnici obilaze trasu IPO-a bez dnevnika i prikupljanja otiska žigova. Po broju obilaznika ističu se planinarska društva »Željezničar« Zagreb, »Kamenjak« Rijeka, »MIV« Varaždin, »Ericsson Nikola Tesla« Zagreb, »Zagreb-Matica«, »Šumar« Zagreb, »Obzova« Krk, »Bilogora« Bjelovar, »Pusti duh« Lepoglava, »Zanatlija« Osijek, »Zavižan« Senj, »Sisak«, »Bundek« Mursko Središće, »INA Bjelolasica« Zagreb, »Kapela« Zagreb, »Dugi vrh« Varaždin, PK »Ivanec«, »Japetić« Samobor i »Ravna gora« Varaždin. Obilaznicu su prešli i neki članovi »Željezničara« Beograd, »Kočevja«, »Piramide Ptuj« i »Ptuja«.

Sljedeći će se pohod IPO-om održati 11. prosinca u povodu Međunarodnoga dana planina, a bit će popraćen zajedničkim druženjem, uz domaći sastav »Zagorski veseljaci«.

Nikola Nišević

Novi podvizi malih varaždinskih planinara

HPD »MIV« iz Varaždina primilo je 2015. od Izvršnog odbora HPS-a nagradu za uspješan rad s djecom i mladima. U društvo je uključeno ukupno oko 400 djece školskoga i predškolskog uzrasta. Ove je godine planinarski rad s varaždinskom djecom obogaćen novim planinarskim podvizima.

Krajem rujna izведен je izlet djece i roditelja iz vrtića »Dječji svijet« u Logarsku dolinu na sjevernoj strani Kamniško-savinjskih Alpa, jednu od najljepših

ledenjačkih dolina u Europi. Okružuju je planinski vrhovi viši od 2000 metara, a najljepši je ures doline slap Rinka, jedan od najviših slobodnopadajućih slapova u Sloveniji.

Izlet u Alpe bio je planiran za 17. rujna, no zbog najave kiše i lošeg vremena odgođen je za tjedan dana. Nismo pogriješili jer je subota osvanula okupana suncem i prekrasnim plavetnilom neba. Iako je za djecu put bio dugačak, uz jedno stajanje svi su bez prigovora izdržali vožnju, uživajući u pogledima na zelena polja. Pozornost mališana posebno su privlačile krave, ovce, koze i konji na paši. Planinarskim korakom uputili smo se do slapa Rinke, a posjet Orlovu gnijezdu bio je pun pogodak. Uživanje naših mališana iz sekcije »Čevo«, koja djeluje u okviru HPD-a »MIV«, bilo je zaista čarobno. Najhrabriji su u pratinji roditelja čak smočili

JADRANKA ČOKIĆA

Mladi varaždinski planinari na Jankovcu

Djeca i roditelji u Logarskoj dolini

noge u hladnoj vodi, a razigranost, cika i veselje oduševili su i druge planinare koju su se tamo zatekli.

Nakon zadržavanja od sat i po krenuli smo polako do Doma planincev, gdje su se naši mali vrtićari rastrčali po šumi. Uz igru smo dočekali povratak za Varaždin. Koliko su ih opili svjež zrak, igra i sveukupan dojam svjedoči i to da su svi do jednog u autobusu utonuli u zaslužen san.

Tjedan dana poslije HPD »MIV« organizirao je i izlet na Jankovac u Papuku, i to za djecu iz osnovnih škola Tužno i Trnovec. Učenici 6., 7. i 8. razreda s veseljem su prihvatali planinarski izlet, koji je organiziran u okviru Male planinarske škole. Sudjelovalo je tridesetak djece. Vrijeme je bilo idealno i sami smo bili iznenadeni koliko se sunca pojavilo od ranog jutra. Po dolasku u dom kratko smo se odmorili, a potom se uputili Grofovom poučnom stazom do groba grofa Jankovića, špilje, krhotina staklarske prošlosti i slapa Skakavca. Stazu do slapa čine drveni mostovi, učvršćeni i osigurani željeznim sajlama. Na sjevernom se rubu doline Jankovca voda istoimenog potoka ruši na okomitu stijenu iznad potoka Kovačice, oblikujući sedrenu barijeru visine veće od 30 metara.

Djeca su bila oduševljena slapom i cijelom poučnom stazom. Nakon dva sata uslijedili su povratak pred

dom, kratko druženje, igra i povratak u Varaždin, odnosno u Tužno i Trnovec. Još nismo ni krenuli, a već je bilo pitanja kada i kamo se ide na sljedeći izlet.

Jadranka Čoklica

12. Hrastovička kestenijada

Mjesec listopad poznat je po mirisnim plodovima jeseni, pečenim ili kuhanim kestenima. Želite li posjetiti najveći kompleks kestenovih šuma, učinite to na Hrastovičkoj gori, u organizaciji HPD-a »Zrin« iz Petrinje. Petrinjsko planinarstvo ima dugu tradiciju – započelo je davne 1922. godine.

Ove se godine na kestenijadi HPD-a »Zrin« okupilo 800 planinara iz 34 planinarska društva. Među njima su bili i naši susjedi iz BiH – njih ukupno 120 iz šest planinarskih društava.

Iako nas je na putu pratila kiša, Petrinja nas je dočekala jutarnjim suncem koje se probilo kroz oblake i najavilo lijep dan. Na Strossmayerovu šetalištu u Petrinji dočekali su nas domaćini iz HPD-a »Zrin« i predsjednica Turističke zajednice grada Petrinje. Nakon predstavljanja domaćih vodiča, planinari su se podijelili u dvije skupine – jedni su iz Petrinje krenuli na stazu dugu dva i pol sata, a drugi u selo Hrastovicu, odakle

Kestenijada na Hrastovičkoj gori

vodi kraća staza. Hrastovičke su šume pune kestena pa nam se nije žurilo do planinarskog doma »Matija Filjak«. Prekrasne boje jesenjeg lišća stvaraju čarobnu sliku. Oko doma se okupilo mnogo planinara, a glazba čini svoje te su planinari već u veselju i zabavi. Nude se razni domaći proizvodi, kao i kolači od kestena koje su izradile vrijedne domaćice.

U ranim poslijepodnevnim satima podijeljene su zahvalnice društvoima koja su stigla na 12. Hrastovičku kestenijadu. Kako se vrijeme postupno počelo kvariti, krenuli smo prema Hrastovici. Na pola puta sustigla nas je kiša, ali nije pokvarila ugodaj Kestenijade i susreta s dragim prijateljima. Hvala domaćinima na odličnoj organizaciji i trudu koji su uložili da ona prođe u dobrom planinarskom ugođaju. Jadranka Čoklica

KALENDAR AKCIJA

6. – 10. 12. Izložba planinarskih fotografija HPD-a Mosor

Foto klub Split
HPD Mosor, Split

10. 12. Pohod na Skitaču povodom dana sv. Lucije

Skitača
PD Skitaci, Labin

11. 12. Izlet u nepoznati Papuk, uz Međunarodni dan planina

Papuk
JU PP Papuk i Udruga Slavonski planinari, Osijek

11. 12. Ivanečkom planinarskom obilaznicom

Ivanec
PK Ivanec, Ivanec

11. 12. Dan PD-a Kamenjak

Kamenjak
PD Kamenjak, Rijeka

17. 12. Božićni pohod po Kalničkoj gredi

Kalnik: Vratno – Kalnik
PD Kalnik, Križevci

17. 12. Noćni pohod na Oštricu

Samoborsko gorje: Prekrije – Oštric
HPD Željezničar, Zagreb

17. 12. Memorijalni pohod Fokinom stazom

Psunj: Pakrac – pl. dom Omanovac
PD Psunj, Pakrac

17. 12. Božićno-novogodišnja noć planinara

Kozjak: pl. dom Malačka
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari

18. 12. Dani planina

Kozjak: pl. dom Pod Koludrom – Orlovo gnijezdo –
Marića staje – Sv. Ante – pl. dom Pod Koludrom
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac

18. 12. Četiri godišnja doba – Zima na Oštari/Metlači

Gospic – Oštra
Kaluđerovac – Metlača
PD Željezničar, Gospic

18. 12. 16. tradicionalni planinarski oproštaj sa starom godinom na Hahliću

Grobničke Alpe
PD Obruč, Jelenje

18. 12. Cvjetne staze Ravne gore (tisa)

Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin

26. 12. Tradicionalni Uspon na Sniježnicu za Sv. Stjepana

Sniježnica: Kuna Konavoska – Sveti Ilija
HPD Dubrovnik, Dubrovnik

1. 1. Mlado leto na vrhu Učke, novogodišnji susret planinara

Učka
PD Opatija, Opatija, PD Knezgrad, Lovran i PD Lisina, Matulji

6. 1. Pohod zagorskim bregovitim putem

Zabok – Krapinske Toplice – pl. kuća Picelj – Zabok
PD Zagorske staze, Zabok

7. 1. 5. noćni uspon na Ivanščicu

Ivanščica
HPD Ivančica, Ivanec

7. 1. Novogodišnje druženje na Špičastom vrhu

Gorski kotar, Brod Moravice – Špičasti vrh
PD Vršak, Brod Moravice

Sadržaj 108. godišta »Hrvatskog planinara«

Članci i vijesti

Aleraj, Borislav	Ismet Baljić	194
Arbanas, Dijana	3. Dan goranskih planinara	412
Babić, Sven	Zavižan, najviša galerija u Hrvatskoj	413
Bajs, Damir	Planinarska obilaznica »Beži, Jankec!«	49
Balaško, Danijel	Mont Blanc, bijela čarolija	420
Balić, Filip	Dani planinara Dalmacije na Visu	257
Bandera Anić, Tomislav	Što Tramuntana na Cresu nudi planinarima	534
Banović, Nada	Čvrsnica – brdo iznad oblaka	518
Banović, Nada	Najdražim putovima po Bjelolasici	319
Banović, Nada	Požeška brda za užitak	129
Basara, Damir	Održan 6. Speleo-film festival	505
Basara, Damir	Održan speleološki logor na Biokovu	411
Basara, Damir	Održani ispitni na nazine Speleolog i Instruktor speleologije	195
Basara, Damir	Seminar o opremanju speleoloških objekata	353
Basara, Damir	Seminar o organizaciji rada Komisije za speleologiju i speleoloških udruga	195
Batinić, Tomislav	Ešref Korjenić (1929. – 2015.)	41
Berljak, Darko	25. obljetnica Planinske satnije »Velebit«	487
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2015. godini	7
Berljak, Darko	Opća skupština UIAA, IMS i MMM	507
Berljak, Darko	Sedam godina poslige	264
Bistričić, Zoran	33. Riječki karneval i planinarski izlet po šetnicama Kostrene s varażdinskim planinarama	203
Bockovac, Željko	Zimski alpinistički kamp Cogne 2016	249
Borovečki, Ivan	Još jedna aktivna godina za HPD »Ivančica«, Ivanec	99
Borovečki, Ivan	Novi zemljovid na željezničkoj stanici Ivanec	412
Borovečki, van	Noćni pohod na Ivanšćicu	100
Božić, Vlado	Prvo ispitivanje speleološkog užeta u Hrvatskoj	500
Bračanov, Tatjana	Pohod na Dinaru	356
Brdal, Željko	Izlet na Kozjak za trajno sjećanje	145
Brdal, Željko	Jedan izlet, tri gore slavonske	383
Brdal, Željko	Krasan dan u...	232
Brdal, Željko	Na planinarski izlet – zrakoplovom	400
Brdal, Željko	Šah-mat na Velikom Stolcu	497
Brdal, Željko	Sjećanje na naše prijatelje	461
Burica, Gordana	Smiljana Petričević (1933. – 2015.)	150
Burica, Gordana	Dilj-gora popločana stopama školaraca	512
Bušić, Valentina	Kamešnica – dama neprocjenjive i opuštajuće ljepote	37
Bušić, Valentina		

Bušić, Valentina	Pozitivna energija bosanskih piramida	294
Bušić, Valentina	Slavonski planinari na Dinari	339
Bušić, Valentina	Sunce i gromovi na Troglavu	391
Čandrlić, Krešimir	Mulatijerom na Svetog Iliju	297
Čanić, Tomislav	Otvara se planinarska kuća na Visočici	252
Čanić, Tomislav	Otvorena planinarska kuća na Visočici	453
Čaplar, Alan	Dječji planinarski dnevnik	560
Čaplar, Alan	Međunarodno natjecanje u planinarskoj orientaciji	515
Čaplar, Alan	Memorijalna planinarska obilaznica »Vila Velebita«	492
Čaplar, Alan	Robert Vuga: Deveti avion	350
Čaplar, Alan	Susret uredništava »Hrvatskog planinara« i »Planinskog vestnika«	309
Čaplar, Alan	Susret voditelja planinarskih skupina djece i mladih na Omanovcu	46
Čaplar, Alan	Susret vodstva Hrvatskog planinarskog saveza i Planinske zveze Slovenije	201
Čaplar, Alan	Tomislav Birtić: Šetnje s Bogom u gojzericama	351
Čaplar, Alan	Vjenceslav Jurić	460
Čaplar, Alan	Željko Vinković: »Biokovski vuk«	304
Čaplar, Alan	12. Hrastovička kestenijada	565
Čoklica, Jadranka	20. Dani planinara Herceg-Bosne	464
Čoklica, Jadranka	Dječji svijet na Kunagori 19. ožujka	307
Čoklica, Jadranka	Novi podvizi malih varaždinskih planinara	564
Čoklica, Jadranka	Sastanak Balkanske planinarske unije (BMU)	356
Čoklica, Jadranka	Vrtićari u Ledincu	204
Dečak, Hrvoje	Velimir Barišić (1950. – 2016.)	352
Dragozetić, Sanjin	Geokešing i planinarenje	162
Eterović, Ivana	Nadrealni krajolici američkoga jugozapada	17
Eterović, Ivana	Prašuma Congaree	126
Eterović, Ivana	S dragocjenim teretom na dnu Velikoga kanjona	56
Eterović, Ivana	Što možemo naučiti od američkih nacionalnih parkova?	285
Eterović, Ivana	U prirodnom lunaparku	219
Eterović, Ivana	Završena 1. mala planinarska škola PD-a »Opatija«	358
Finderle, Anton	Obilježavanje 140. obljetnice organiziranog planinarstva u Pazinu i Istri	561
Finderle, Anton	Skupština pazinskih planinara	151
Friščić, Tomislav	Rjavina	123
Friščić, Tomislav	Tragom dječačke uspomene na Kanin	290
Friščić, Tomislav	Uspon na Bavški Grintavec	79
Gabrić, Goran	Planinarska kuća »Gažul« na Braču	355
Gajčević, Katica	Planinarska pjesmarica, glazbeni susret na Belecgradu	464
Gavrić, Darko	Projekt »MeteoDinara«	252
Grgurić, Vladimir	Mato Mitrović (1924. – 2015.)	248
Golob, Ivan	Drugi pohod Duginom planinarskom obilaznicom	562
Hanžić, Stjepan	Kružno po Hrvatskom zagorju	405
Hapač, Ivan	Devetnaestoga ujutro!	186
Hapač, Ivan	Imamo li snage ponoviti?	328
Hapač, Ivan	Ljuljevac	238
Henc, Martin	Vrhovi Japana	542

Huzjak, Bernarda	Svečano podijeljena najviša priznanja Hrvatske planinarske obilaznice za 2015. godinu	.91
Huzjak, Bernarda	Tehnički zahtjevne dionice planinarskih putova	354
Ilić, Nada	Nemoguća misija: spoji nespojivo	43
Ivančić Dusper, Đurđica	Stanko Jurdana (1924. – 2016.)	247
Jurčić, Pavao	Doživljaj vjetra ili uspon na Golić po buri	83
Klasnić, Dorijan	Djelovanje vodiča u planinarskom društvu	242
Klasnić, Dorijan	Djelovanje vodiča u slučaju nesreće u planinama	198
Klasnić, Dorijan	Tim HPS-a sudjelovao na Tjednu planinarstva i penjanja u Češkoj	516
Kristian, Anita, Čupić Daniela i Štefković, Maja	Planinarski rad s mladima izazov je i veselje	442
Kristijan, Zdenko	Gračanska piramida	133
Kristijan, Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica u 2015. godini	92
Kristijan, Zdenko	Premještanje staze kod planinarskog doma na Okiću	502
Krušelj - Vidas, Ines	Održan 46. tradicionalni planinarski pohod stazama Gupčevih puntara	205
Krznarić, Višnja	21. pohod Dragojlinom stazom na Okić	306
Kušenić, Branka	Jedan sasvim (ne)običan izlet na Mosor	180
Kuzmanić, Damir	Rujana Baketić	410
Librić, Radovan	Uređen pristup Cerinskom viru	503
Librić, Radovan	Uređeni prilazni putovi do Cerinskoga vira, najljepšega slapa u Samoborskom gorju	462
Majetić, Goran	Obilježen Dan planinara grada Karlovca	257
Mihoci, Tamara	Skup speleologa Hrvatske 2015.	50
Milano, Salvatore	Obilježena tužna obljetnica na Vlaškom gradu	510
Miličević, Ante	Badnjevice – kanjon Suvaje	450
Mohar, Darko	Kišno prijepodne na Kamenjaku	108
Mostarkić, Snježana	Nema toga što te ne nauči....	160
Mršnik, Darko	Nije lako biti vodič!	29
Mršnik, Darko	Zimske radosti – i zimi i ljeti!	190
Mužinić, Mladen	65 godina iza nas	300
Nišević, Nikola	250 planinara pješačilo trasom Ivanečke planinarske obilaznice	205
Nišević, Nikola	6. planinarska noć u Ivancu i natjecaj za izbor najbolje fotografije	206
Nišević, Nikola	Ivanečka planinarska obilaznica	563
Nišević, Nikola	PK »Ivanec« predstavlja planinarstvo mladima	306
Novak, Ruđer	Inicijativa Čisto podzemlje	529
Oršanić, Emma	Što meni znači planinarenje	241
Patačko, Slavko	Čudesna bespuća Kamniških Alpa	553
Patačko, Slavko	Monte Rosa	117
Pavešić, Miljenko	Franjo Marković (1919. – 2016.)	504
Pavešić, Miljenko	Stožac nadomak Kleka	31
Pažin, Dražen	Utemeljen Planinarski savez Bosne i Hercegovine	45
Perkov, Matej	»Kapela« osnovala penjačku sekciju	257
Perkov, Matej	»Kapela« svoj dan obilježila radno	514
Perkov, Matej	Članovi HPD-a »Kapele« birali novo vodstvo	361
Perkov, Matej	Kapelaši na Kavkazu	513
Perkov, Matej	Skupština HPD-a »Kapela«	203

Perkov, Matej	Upisi u planinarsku školu HPD-a »Kapela«	153
Pervan, Tvrtko	Brzinski izlet hrptom Medvednice	88
Petričić, Ksenija	»Vinkovačke jeseni« na dugootočkom Orljaku	511
Planinšek, Marica	Žumberački slapovi	77
Poljak, Snježana i Turković, Višeslav	Od Olimpa do Jakupice	435
Poljak, Snježana	Izlet »Tragom putopisa Julija Kempfa – Izvor Orljave«	514
Poljak, Snježana	Skupština HPD-a »Sokolovac«	253
Poljak, Željko	Branislav Čelap (1922. – 2016.)	246
Poljak, Željko	Dr. Milivoj Kovačić (1927. – 2015.)	40
Poljak, Željko	Iz povijesti planinarstva: Prije 140 godina u Pazinu osnovano Istarsko planinarsko društvo	412
Poljak, Željko	Početak organiziranoga planinarstva u 12 hrvatskih mjesta	90
Poljak, Željko	Zdravko Šilić: »Svjetlost planina«	560
Posavec, Amalija	Svetonedeljska vila	69
PREZIME, IME	NASLOV_CLA	STR_OD
Prpić, Vlado	Premužičevom stazom u jednom danu	256
Radovanović, Vanja	Otok Unije	136
Radovanović, Vanja	Planinarska obilaznica duž otoka Cresa? Zašto ne!	169
Radovanović, Vanja	S djecom u planine!	66
Rogulja Mart, Vesna	Simbolično povezivanje na 1. Međunarodni »Via Dinarica Day«	562
Rojnić, Vladimir	140 godina planinarstva u Istri	472
Rojnić, Vladimir	Josip Sakoman (1929. - 2015.)	98
Salopek, Vedran i Kelečić, Goran	Hrvatski alpinisti na BMC susretu	197
Simičević, Vedrana	WICM – Međunarodni ženski alpinistički skup u Walesu	505
Sojč, Andelko	Mojih tisuću planinarskih izleta	408
Sporiš, Željko	Sveto brdo i Vlaški grad u kasnu jesen	183
Sušanj, Tea	Golica, planina sunovrata	394
Šantek, Damir	Blatnjav put na Kékes	397
Šantek, Damir	Hrvatske planine u filateliji	316
Šantek, Damir	Karavanke s austrijske strane	380
Šantek, Damir	Oko Annapurne	224, 274, 343
Šantek, Damir	Preikestolen	112
Šantek, Damir	Užitci i nevolje na Grossvenedigeru	549
Šimac, Branko	U Lovranu obilježena 20. godišnjica »Knezgrada«	101
Šimac, Zaviša	Što me motivira da budem planinarski vodič?	555
Šlogar, Bibijana	Niska od školja, srce od boja	70
Tržić, Hrvoje	Po južnom Velebitu	85
Tržić, Hrvoje	U Našicama svečano obilježeno 25 godina od prve slavonske visokogorske ekspedicije	99
Tržić, Hrvoje	Vijencem vrhova južnog Papuka	494
Tudik, Helena	Slovački izazovi: Visoke i Niske Tatre	427
Vahtarić, Moric	180 godina od Dragojlina uspona na...	176
Veranić, Chiara	Bez vode nema života	447
Vilić, Ksenija	Kad te odvede korak na Slavonski planinarski put	167
Vilić, Ksenija	Osječka »Dumina« na Papučkim jaglacima	254

Vinković, Željko	142
Vinković, Željko	431
Vranješ, Denis	361
Vranješ, Denis	97
Vrbanac Užarević, Mia	305
Vršić, Sonja	151
Vukić, Željka	526
Vuković, Marko	374
Zaninović, Ivan	74
Zloković, Nada	360
Žagar, Klara Jasna	33
Žagar, Klara Jasna	42
Žagar, Klara Jasna	322
Žagar, Klara Jasna	368
Žagar, Klara Jasna	388
Žagar, Klara Jasna	457
Željko, Poljak	62
Živković, Ivan	22

Obavijesti

27. Skupština HPS-a	212
Borna Čujić prvak svijeta, Jani Zoraj šesta na svijetu	524
Dani hrvatskih planinara 2016. na Omanovcu	259, 311, 357
Darko Sakar (1950. – 2016.)	246
Dva sporta HPS-a na ljetnim i zimskim olimpijskim igrama	465
Godišnje nagrade HPS-a	4
Ivan Štefičar – 44 i pol sata trčanja k ostvarenju višegodišnjeg sna	514
Kalendar akcija	51, 102, 154, 207, 258, 310, 363, 414, 466, 519, 566
Lara Černicki i Stašo Forenbaher: Starim cestama preko Velebita	304
Miroslav Pleško	459
Naručite planinarski kalendar za 2017. godinu!	519, 558
Obavijest o privremenom otežanom planinarskom pristupu Tremzini	257
Opća skupština UIAA 2015.	44
Priznanja HPS-a u 2015. godini	47
Sedmodnevni planinarski pohod »Put Oluje 2016.« počinje 30. srpnja	362
Tradicionalni planinarski pohod na Dinaru najviši vrh Republike Hrvatske	243
Vladimira Horvat (1936. – 2015.)	40
Zajedno za čist Dilj	353
Zašto volimo planinariti	189

Testirano sa srcem.

Naš DNK: istinski alpinizam. Naš laboratorij: planine. Naše proizvode podvrgnuli smo opsežnom sistematskom pregledu u sjeni veličanstvenih planina Eiger, Monch in Jungfrau. Dijagnoza: povišen puls zbog švicarske kvalitete. Nuspojave: pojačano izlučivanje endorfina i adrenalina. Sada sve ovisi o Vama – iskusite novu Mammutovu kolekciju.

www.mammut.ch

Kento Jacket Men

Ridge High GTX® Men

Trion Pro

MAMMUT®

Absolute alpine.